

2
790

ԱՇԱԿԵՐՏԻ
ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ
ԸՆՏԱՆԻՔԸ

371.3
Խ-96

ՊԵՏԱԿԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
1985

371.3

bu-96

2802-10

ՀՅԵՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՑ

Արտադրողական բաժին

Լ. ԽՈՒԴՈՅԱՆ

379.1

490

ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ
ԸՆՏԱՆԻՔԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ

1935

14 MAR 2013

Ա.Ռ.Ա.ԶԱՐԱՆ

Այս աշխատության նպատակն է ծանոթացնել ծնողներին ընտանեկան դատարարական գլխավոր խնդիրներին և կազմակերպական ձևերին, առաջին հերթին նկատի ունենալով աշակերտի ընտանեկան դատարարականությունը:

Դատարարականության բնագավառում վերջին 4-5 տարում համ կոմ (ք) կուռաակցության և խորհրդային իշխանության պատմական նշանակություն ունեցող վորոշումները մի շարք կարևորագույն խնդիրներ առաջադրեցին, կապված աճող անբնգի կոմ. դատարարականության հետ:

Խորհրդային զարգացն ալգ ժամանակաշրջանում խորը նվաճումներ ունեցավ, կարգավորության դիտական հիմունքներին տիրապետելու և ընդհանրապես աշխատանքի վորակը բարձրացնելու ուղղությամբ, սակայն յեթե կոմ դատարարական հիմնական սկզբունքների մասին վոչ մի տարածաշրջանում չի կարող լինել, ապա կան դժվարություններ դատարարական հարցերի կոնկրետացման բնագավառում, վորտեղ հարցերը դեռ բավականաչափ ուսումնասիրված և դիտականորեն մշակված չեն: Այդ ավելի մեծ չափով վերաբերում է մասնավորապես ընտանեկան դատարարականությանը, վորի մասին վերջին տարիներում չի յեղել վոր-միայն վորեւե մշակված դիտական աշխատություն, այլ չի յեղել գրեթե նույնիսկ մտքերի փոխանակություն:

Հաղվի առնելով այս հանգամանքները՝ դտնում եմ, վոր այս աշխատությունն ազատ չի թերություններից, և շատ շնորհակալ կլինեմ, յեթե մեր մանկավարժներ ու ծնողներն ողնեց ըննադատությամբ և ցուցումներով (հասցե—Յերևան, Ալբանվերդյան փողոց, № 11, Մանկավարժության—Մանկաբանության Գիտահետազոտական Ինստիտուտ, Լ. Սուրդյանին):

Հեղինակ

72699-63

Պատ. խմբագիր Վ. Պալյան

Տեխ. խմբագիր Գ. Զենյան

Նեղվ խմբագիր Հ. Պետրոսյան

Սրբադրիչ Հ. Դուրխանյան

Հրատ—3477, Դրավ 228, Պատվեր 1159, Տիրած 1.000

Հանձնված և արտադրության 9 հոկտեմբերի 1935 թ.

Ստորագրված և տպվել 11-նոյեմբերի 1935 թ.

Պետրատի Տպարան, Յերևան, Գրուշի № 4

1. ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԽԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

Խորհրդային յերկրում աճող սերնդի վրա ամենախոշոր և վերին աստիճանի պատվավոր պարտականություն և դրվում—այդ սերունդն աշխարհի դատարարականություն պետք է ստանա, վորի վիճակի լինի կոմունիզմ կառուցելու: Ընկ. Լենինը մեր յերեխաների մասին ասել է, վոր նրանք «կոեսեն կոմունիզմի բարգավաճումը», վոր նրանք «լրիվ չափով կոզտվեն հեղափոխականների կրած զոհաբերությունների և չարչարանքների պատուհներից: Մինչև հիմա միայն հեքլաթի մեջ եր խոսք լինում այն մասին, թե ինչեր կոեսեն մեր մանուկները, իսկ հիմա, ընկերներ, դուք պարզ տեսնում եք, վոր սոցիալիստական հասարակակարգի մեր հիմնադրած շենքն ուստպիա չե: Ե՛լ ավելի ջանախրությունամբ այդ շենքը կկառուցեն մեր մանուկները» (1919թ, մայիսի 1-ին Կարմիր հրապարակում Լենինի արտասանած ճառից):

Այդ ժամանակաշրջանում խորհրդային յերկիրը կոմկուռակցության դեկավարությամբ և ընկ. Ստալինի առաջնորդությամբ անցել է սոցիալիզմի կառուցմանը: Առաջին հնգամյակն ավարտեցինք չորս տարում. մեր յերկրի դեմքը միանգամայն փոխվեց. յետաձայն ագրարային յերկրից Միությունը դարձավ ինդուստրիալ ագրարային յերկիր՝ մեքենայացված և կոլեկտիվացված գյուղատնտեսությամբ: Յերկրորդ հնգամյակը նոր խըշիրներ առաջադրեց: Կառուցվում է անդասակարգ հասարակարգ: «Դրված է նոր մարդու, բազմակողմանի զարգացած մարդու դատարարական խնդիրը» (Լենին): Նա պետք է յուրացնի գիտությունները, առանց վորի անկարող կլինի սոցիալիստական հասարակակարգի կառուցման աշխատանքներին մասնակցելու: Նոր մարդուց պահանջվում է տիրապետել տեխնիկային, պահանջ

վում և տիրապետել աշխատանքի կուլտուրային: Նոր մարդուց
դասանջվում և լինել կիրթ, կուլտուրական և զինված կոմունիս-
տական բարոյագիտությամբ, կարողանալ անհատական շահերը
համակցել կոլեկտիվի շահերին, յենթարկել կոմունիստական հա-
սարակակարգ կառուցելու գործին: Թե Մարքսը, թե Լենինը և
թե Ստալինը խոշոր նշանակություն են տվել աճող սերնդի դաս-
տիարակության հարցերին: Խորհրդային յերկրի մանուկները
պետք է լինեն առողջ, մաքուր, նրանք պետք է սովորեն և
աշխատեն՝ վորպես սոցիալիզմի մարտիկներ (վորպես բոլշևիկներ):
Այդ առումով մեծ աշխատանք է պահանջվում խորհրդային
դպրոցից: Այդ պատասխանատու քաղաքական խնդրում ծնողնե-
րը պետք է ոժանդակեն դպրոցին:

2. ՄԱՆԿԱՆ ՇՐՋԱՊԱՏՈՒՄ

Մեր յերեխաները դեռևս լավ չեն ուսումնասիրված, սակայն
մի բան ակնհայտ է, վոր մեր յերեխաները մեծ չափով տարբեր-
վում են մինչ-հեղափոխական շրջանի յերեխաներից: Այդ տար-
բերությունը մեր յերեխաների մի շարք դրական հատկություն-
ների մեջ է գտնվում, այնպիսի հատկություններ, վորոնք չկա-
յին մինչ-խորհրդային յերեխաների մեջ, հատկություններ, վոր
հաճախ չեն տեսնում կամ չեն ուղղում տեսնել ծնողներից վոմանք:
Հենց այն ակնհայտ փաստը, վոր մեր յերեխան աճում և դաս-
տիարակվում է սոցիալիստական շինարարության շրջապատում,
վոր նա չի կրել ցարական և դաշնակցական ուժիմի ազդեցու-
թյունը, ականատես չի յեղել դադրելի տեսարաններին, այդ ար-
դեն սեղ համար խոշոր գրավական է հանդիսանում յերեխաների
դաստիարակության գործը լավ հիմքերի վրա դնելու:

Մեր յերեխաները գիտեն նոր կյանքը, գիտեն մեր թշնա-
միներին, տեսնում են մեր պայքարը և մասնակցում են այդ
պայքարին:

Դպրոցում վերացվել են հին դպրոցի բացասական կող-
մերը՝ ծեծը, յերեխայի ինքնասիրության ճնշումը, կեղծիքը,
անմիտ ու անիմաստ ներշնչումները, սնտիապաշտությունը:
Դրանց փոխարեն մեր դպրոցականի առջև դրվում է գիտակցա-
կան դիսցիպլինա, գիտությունների հիմունքներին տիրապետելու

իրական գիտելիքներ ստանալու խնդիր: Մեր յերեխաները ձեռք
են բերել լայն աշխարհայացք, ձեռնբեցություն, հասարակա-
կան կյանքին և պայքարին մասնակցելու կարողություն: Նայե-
ցեք մեր շուրջը, կարգացեք մեր մամուլը — մեր յերկրի դանազան
անկյուններում ամեն ոք նոր բան կտեսնեք ու կլսեք. մի տեղ
12 տարեկան յերեխան նոր յեղանակով պլաների մոդել է կա-
ռուցել, վորը 500 մետր բարձրացել է. մի ուրիշ տեղ ելեկտրոֆո-
նի նոր ձև է հնարել և այլն և այլն: Ամենուրեք նրանց մեջ
նոր կյանքն է խոսում:

Յերեխաներն զգում են, թե ինչ խնամքով են մեր կու-
սակցությունը և իշխանությունը վերաբերվում դեպի մանուկ
սերունդը: Դուք տեսե՞լ եք մեր յերեխաների յերթը տոնակա-
տարություններին, պիոներական հավաքին, ինչ սիրով և աշխու-
ժությամբ նրանք, համակված բարձր հույզերով, քայլում են
ուրախ և լուրջ: Այդ լրջության մեջ կա ապագայի մեծության և
վեհությունների գիտակցություն:

Միլիոնավոր յերեխաներ մասնակցում են դանազան արտա-
դպրոցական խմբակների աշխատանքներին — պատանի բնասեր-
ների, տեխնիկա ուսումնասիրողների, ֆոտոխմբակի, առդիո սի-
րողների, գրական խմբակի, ֆիզկուլտուրնիկների աշխատանք-
ներին և այլն, և այլն: Դրանք բոլորը լրացում են դպրոցի
աշխատանքները: Յե՛վ այդ մասսայից է, վորից խորհրդային յեր-
կիրը ստանալու յե իր ինժեներները, տեխնիկները, գյուղատն-
տեսները, բժիշկները և մյուս մասնագետները: Հին թղթախա-
ղին, վեգիսաղալուն փոխարինել են լրագիրը, գիրքը, վալեյբոլը,
վորոնք անմատչելի էյին նախահեղափոխական յերեխային:
Ահա ինչ է ասում Մաքսիմ Գորկին ժամանակակից մեր յերե-
խաների մասին:

«Ինձ ուղղած մանուկների նամակներից յես տեսնում եմ՝
վորքան խորն է թափանցում մեր յերեխաների գիտակցության
մեջ նոր կուլտուրայի աճման պրոցեսը: Յերեխաների յերգերից
տեսնում ես, թե վորքան խորն է զարգացել նրանց մեջ հասա-
քական շահերի գիտակցությունը, վորքան մոտ է նրանց
զգացմունքին արագընթաց իրականությունը, վորքան զեղեցիկ
գիտեն նրանք այդ իրականությունը: Ժամանակակից մեր յերե-
խաների իմաստությունը, թվում է, վոր բոլորովին այլ է,

քան հայրերի իմաստությունը: Յերեխաներն աճում են վորպէս կոլեկտիվիստներ— ահա մեր իրականութեան խոշորագույն նշվածութիւնները»:

Ճիշտ է բնորոշում մեծ գրողը մեր յերեխաներին:

Մեր յերեխաները կտրված չեն հասարակական յեռուն կյանքից:

«Պրավդա»— յի 1935թ. մարտի 6-ի առաջնորդող դաստիարակութեան խնդիրներին մասին՝ մի ամբողջ ամիս բոլոր կոլեկտիվներին և դպրոցներին ուսումնասիրութեան առարկան էր դարձնել. բացատրում և մասնաշաղկապացնում էին «Պրավդա»— յի դրույթները:

Ահա ձեզ մի պիտոներին նամակ.

«Որեցոր բարձրանում է դիսցիպլինա պահպանելու գիտակցութեանը, դիսցիպլինայի գիտակցութեան հետ միասին բարձրանում է նաև ուսման վորակը: Առաջ յես ֆիզիկա չեյի սիրում, վորովհետև չեյի դրադվում, այժմ յես լավ զգում եմ, թե ինչ մեծ նշանակութեան ունեն դպրոցական բոլոր առարկաները: Դասատուի հետ միասին կարգի բերինք լաբորատորիան, փորձեր ենք կատարում, փորձանոթներ և գործիքներ ենք պատրաստում, և մենք հիմա միայն զգում ենք, վոր ֆիզիկա յենք սովորում»:

Այդ նամակը բացառութեան չէ: Ամենուրեք մեր յերեխաների մեջ բեղմնավոր աշխատանքներ են տեղի ունենում: Հետեւեցեք «Պիտոներ կանչ»— ին, «Πιομερская правда» և մյուս մանկական թերթերին, և դուք կտեսնեք բազմաթիվ նամակներ այդ ուղղութեամբ. մի տեղ յերեխան այս կամ այն գյուտարարութեան է արել, մի ուրիշ տեղ՝ հասարակական աշխատանք, այս կամ այն շնորհալի գործն է կազմակերպել: Մեր յերեխաների մեջ անսահման ձեռնբերեցութեան կա:

Մեր մանուկների մեջ կա անսահման կորով և սեր դեպի հասարակական աշխատանքը, դեպի պետական-հասարակական սեփականութեանը: Նրանք բնութենալ են հերոսական քայլերի:

«Պիտոներ կանչ» — ի 1935թ. № 15-ում թղթակցութեան կա այն մասին, թե ինչպես 14 տարեկան պիտոներ Գոմի Գեն Մի-ՔԱՅԵԼՅԱՆԸ Ղարայազ կայարանի մոտ փրկում է գնացքը՝ ժամանակին հայտնելով ռելսը ձեղքված լինելու մասին:

1934 թ. դեկտեմբերի 18-ի համարում նույն «Պիտոներ կանչ»-ից մենք իմանում ենք, վոր փոքրիկ պիտոներ ՍԱՄՎԵԼ ԽԱՉԱՏՐԻՅԱՆԸ Զաջուրից քաղաք գնալիս տեսնում է, վոր յերկաթգիծը քանդված է, շուտով պետք է անցնի № 57 գնացքը, ժամանակը կարճ է, նա հետ է վազում Զաջուր կայարան՝ իմաց տալու ալգտեղից հոր հետ վազեւազ կարմիր դրոշակներով, հրթիռներով շտապում են ջնասված տեղը. հենց գնացքը մոտենալիս նշանաց հաջողվում է կանգնեցնել գնացքը:

Նման հերոսութեաններ խորհրդային յերկրի յերեխաների մոտ՝ յեղակի չեն: Թերթեցեք «Պիտոներսկայա պրավդա»-ն, մանկական մյուս թերթերը, և դուք բոլոր համաբնեւում ել կկարդաք մեր մանուկների հերոսութեան, ստեղծագործութեան մասին, դուք կտեսնեք ինչ անսահման նվիրվածութեան կա դեպի խորհրդային հայրենիքը: Դարերի ընթացքում աշխատավորութեան ճնշված ընդունակութեանները հնարավորութեան են ստացել լույս աշխարհ գալու: Յեւ այդ աշխատավոր մասնայի յերեխաները բոլոր բնագավառներում ել արտասովոր շնորհք են հայտնաբերում: Այն «շնորհքը», վոր մինչ հեղափոխութեանը միայն և միմիայն տիրող դասակարգին էր վերապահվում, այսօր այլևս դադարել է մենաշնորհ լինելուց և դարձել է մասսաների պատվի գործը:

3. ՇՐՋԱՊԱՏԻ ԱԶԳԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր յերեխաների դաստիարակութեան գործում խոշոր դեր է խաղում միջավայրը: Յեթե մի կողմից պրոլետարական և կոլտնտեսական կազմակերպված շրջապատը, խորհրդային կարգապահութեանը, հասարակական կյանքը, կուլտուրական նոր վերելքը և նոր կենցաղը բարենպաստ ազդեցութեան են ունենում մեր յերեխաների դաստիարակման վրա, մյուս կողմից՝ մենք մինչև որս շատ հաճախ հանդիպում ենք նաև մի շարք բացասական յերեւոյթների, վորոնք քայքայիչ ազդեցութեան են թողնում մեր յերեխաների վրա: Այդ բացասական յերեւոյթները մեծ մասամբ սկիզբ են առնում և ընկնում են դասակարգային թշնամի տարբերից: Դեռևս կան հին հոգեբանութեան ունեցող՝ մեռնող դասակարգի մնացորդներ, վորոնց մեջ արմատացած են կապիտալիզմի հեռքերը, անհոգատար վերաբերմունքը դեպի պետական սեփականութեանը, դու-

փողական ձգտումները և աչքակապությունն աշխատանքի մեջ։
Կան մեզ մոտ նաև ընտանիքներ, վորտեղ դեռևս կան նա-
ցիոնալիստական և կրոնական տենդենցները։ Մեր կենցաղում
վորոշ ընտանիքներում դեռ խալաւ չեն վերացվել հարեցողու-
թյունը, կաթարարությունը, կեղտոտությունը, սանձարձակու-
թյունը, մեղչանական ձգտումները, անվայել և սրիկայական վերա-
բերմունք դեպի մի ուրիշը, խուլիգանական արարքներ ան-
գամ. ահա անիծյալ անցյալի խայտառակ մնացորդները, վոր
մերթնդմերթ հանդես են գալիս։ Այդ յերևույթները, ճշմարիտ
է, սակավ են, բայց դեռ վոչնչացված չեն։ Յերևան են դալիս
փողոցում, ընտանիքում, կիւնոյում, թատրոնում, նույնիսկ ղըպ-
րոցում, և գլխավորն այն է, վոր այդ բոլորն անկասկած աղղում
են յերեսխաների դաստիարակության վրա։

«Պիոներ կանչ»-ի այս տարվա №13-ում տպված է, վոր Վաղ-
պատի շրջանի Արշալույս գյուղի պիոներ կոլվար Պահետը միշտ խը-
մում է, յերեսխաների մեջ վատ սովորութիւններ և տարածում, մի
քանի պիոներուհիների վատ բովանդակութամբ նամակներ և
գրեր։—Միթէ այդ խուլիգանութիւնն չէ։

Նույն «Պիոներ կանչ»-ի 1934 թ. №57-ում «Պիոներ կանչ»-ի
բրիգադը գեկտեմբերին կատարած իր հետազոտությամբ Նար-
Դոսի անվան դպրոցում հայտնաբերել է մի շարք խուլիգանական
տարրեր, վորոնք թունաւորում եյին մեր յերեսխաների միջավայրը։

Աշակերտներին ծեծելու, ահաբեկելու և դասերը խանգարե-
լու փաստեր ել կան, վորոնց հեղինակները նույն «հերոսներն» են։

Դրանք այսպիսի փաստեր են, վորոնց կողքից չի կարելի
սառնասիրտ անցնել. Դպրոցի վարչութիւնը դիմել է միլիցիայի
ոժանդակության։ Սակայն միայն միլիցիան, առանց հասարա-
կայնության ոգնության, չի կարող վերացնել այդ բացասական
յերևույթը։ Խորհրդային հասարակայնութիւնը, ծնողները, դա-
սատուները, պիոներական և կոմսոմոլի կազմակերպութիւնները
բոլորն ել պետք է պայքարեն կազմալուծող նման դեպքերի դեմ։

Այդպիսի յերևույթներ ելի յեղել են։ Կան դեպքեր, յերբ
յերեսխան փողոցում ընկնում է սպեկուլյանտների, նախկին կու-
լակների և խուլիգանների ազդեցության տակ։

4. ԾՆՈՂՆԵՐԸ ՅԵՎ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԸ

Տաս տարեկան Համոն դպրոցից վերադառնալուց հետո,
տանը մարդ չլինելու պատճառով, հաճախ վազում եր փողոց՝
խաղալու։ Ընտանիքում վոչ մի հսկողութիւն, վոչ մի դաստիա-

րակչական աշխատանք չեր տարվում նրա վրա։ Յերեսխան այդ
բոլորից հետո սովորեց գողանալ, ծխել, խաբել, և դարձաւ վե-
րին աստիճանի կոպիտ։ Յեթե ընտանիքում չկա կարգ ու կա-
նոն, կազմակերպւածութիւն, յեթե յերեսխանի մոտ մեծերը կըռ-
վում են, հայհոյում, կոպիտ են վերաբերվում իրար հետ, կոպիտ
են վերաբերվում յերեսխանի հետ, բնականաբար այդ բոլոր հա-
կութիւններն անցնում են յերեսխանին։ Յերեսխան նույնպես
կոպտանում է ու դառնում անկազմակերպ։

—Կատարյալ խուլիգան է, յերես է առել ու վոչ վոքի չի
լսում, ծխում է, հայհոյում։ Վերտեղից են այդ խուլիգանական
սովորութիւնները։—Գանգատվում է Համոյի մայրը, Համոն
իրոք է՝ ծխում է, է՝ հայհոյում ու ծնողներին կոպիտ պատաս-
խաններ է տալիս։

Պետք է միշտ նկատի ունենալ, վոր յերեսխան շատ բան սո-
վորում է ծնողներից կամ շրջապատողներից։ Շատ յերեսխաներ
ընտանիքում վոչ միայն ընտանեկան վեճեր, կշտամբանքներ են
լսում, այլ նույնիսկ ականատես են լինում ծեծի և հայհոյանքի։
Հարկաւ այդ ամենը չի կարող բացասաբար չանդրադառնալ յե-
րեսխանի բնավորության և սովորութիւնների վրա։ Մեծահասակ-
ներից շատ քչերն են դըսում հետեւում, վոր յերեսխաների նկատ-
մամբ այս կամ այն խուլիգանութիւնն անողին միլիցիային
հանձնեն։

Դեպի փոքրիկը, դեպի յերեսխան հաճախ խնամքով վերա-
բերմունք չի լինում։ Նույնիսկ լինում են դեղքեր, յերբ վտանա-
հարվում են յերեսխաների իրավունքները, մինչդեռ մեր որենք-
ները, մանավանդ վերջին որենքը սպեկուլացիայի և մանուկնե-
րին ալլասերող արարքների դեմ, պարունակում են մի շարք
կանխիչ միջոցներ։ Սակայն անհրաժեշտ է, վոր յուրաքանչիւր
քաղաքացի այդպիսի դեպքերում կարողանա այդ իրավազանց-
ներին հանձնել խորհրդային դատարանին կամ միլիցիային։

Խորհրդային յերկրում, վորտեղ տնտեսական հեղաշրջման
հետ դրվում է նաև մարդկանց վերադաստիարակության, հին
հոգեբանութիւնը փոխելու խնդիրը, պարզ է, վոր մեր շրջապա-
տը պետք է հանդիսանա դաստիարակությանը նպաստող ֆակ-
տորներից մեկը։ Անմտութիւն կլինեն, յեթե մենք մեր շրջա-
պատը, մեր հասարակական կյանքը, մեր այսօրվա փողոցը հա-

մեմատութեան մեջ դնելն քան մինչ հեղափոխութեան շրջանի—ցարական ու դաշնակ իշխանութեան որոշ գոյութիւնն ունեցող կյանքի ու շրջապատի հետ, յերբ մատուցեն ու մտրակը, աշխատողները շահագործուած, առեւտրուած, արան-թաւանը, գողութիւնն ու ավաղակութիւնը կազմում ելին տիրող կարգերի «սրբազան» հիմքերը: Մեր հասարակական կյանքի դաստիարակիչ ազդեցութեան մասին մենք վերեւում խոսեցինք. նայեցե՛ք մեր փողոցը—հեղափոխական յերթեր, պիոներական շարքեր, նոր կառուցվող հոյակապ շէնքեր, հեղափոխականների արձաններ, մանկական հրապարակներ, ծաղկանոցներ և այլն, և այլն. դրանք բոլորը նպաստում են մեր յերեւելաների դաստիարակութեան գործին, դրանք բոլորը շարժում են մանուկ սերնդի վառ հոգիները, ոճանդակում են կոլեկտիվ դաստիարակութեանը, կուլտուրական նոր կյանք ստեղծելուն:

Խորհրդային յերկրի յերեւելան ամենակուլտուրական յերեւելան է, վերսկսելով թե կուսակցութիւնը և թե իշխանութիւնը տվել են այդպէս լինելու բոլոր նախադրյալները: Սակայն այստեղ նույնպէս դեռ կան վերոյ բացեր. մեկ եւ տեսար մերթ ընդ մերթ յերեւելան յեկավ այս կամ այն անկուլտուրական յերեւելութիւն, վերի պատճառը նույնպէս հին սովորութիւնների մնացորդներն են—հայհոյանքը, ծեծը, յերեւելաների ծխելը և այլն: Վերջին եւ մեղ մոտ այդ յերեւելութիւնները քիչ լինեն, բայց և այնպէս խորհրդային վողջ հասարակայնութիւնը պետք է անխնայ պայքարի այդ բացասական յերեւելութիւնների դեմ. պետք է աշխատի այդ դեպքերը վերացնել, վերսկսել այդ յերեւելութիւնները բացասաբար են անդրադառնում մեր յերեւելաների կոմպաստիարակութեան վրա:

Կոպերատիվ թաղամասում Կառուցուելիքի բանվորի 12 տարեկան տղան—Կոլիկ Հասրաթեանը—գարոցում յերկրորդ հերթին եր սովորում՝ ժամի 1-ից: Ծնողները վատ ծնող չէին, սակայն հոգ չէին տարել այն մասին, թե Կոլիկը մինչև ժամը 1-ը մենմենակ ինչո՞վ է պարապել: Մինչև դպրոց գնալը յերեւելան մենակ, իրեն ազատ զգալով՝ առանց վորեւ հսկողութեան ընկնում է վատ ազդեցութիւնների տակ: Նա ծխել և հայհոյել է սովորում: Այդ առաջադեմ Կոլիկը կարճ ժամանակամիջոցում հետամընաց աշակերտ է դառնում: Դասատուներից մեկն այդ մասին խմանում է և հայտնում ծնողներին ու գարոցի վարիչին: Ծը-

նողները և ուսուցիչը կարողացան այդ յերեւելութիւն առաջն առնել: Նրանց հաջողվեց այնպէս անել, վոր Կոլիկը գետակցի իր սխալը, իր վատ վարքը: Կարճ ժամանակամիջոցում յերեւելան նորից ուղղվեց, և դրանից հետո բարձրացավ նրա գարոցական առաջադիմութիւնը: Թերեւս ամեն անգամ այդքան հեշտ չի լինի յերեւելային շուտ պոկել վատ ազդեցութիւնից: Կոլիկի մեջ դեռևս արթուն և ուժեղ ելին առողջ ծիւրը. խուլիզանական արարընները նրա մեջ դեռ ամուր արմատներ չէին գցել:

Այդպիսի և ավելի վատթար յերեւելութիւններ բուրժուական «կուլտուրական» յերկրներում վոչ թե մեկ, կամ մի քանիսն են, այլ բազմաթիւ են. բանվոր հրասկարգի յերեւելաները ֆաշիստական Գերմանիայում և այլ յերկրներում ամբողջովին մատնըված են անուշադրութեան և հարկադրված են որվա մեծ մասը փողոցում անցկացնելու: Այնտեղ անապաստանութիւնն ընդհանուր և սովորական յերեւելութիւն է: Վերջին եւ մեղանում յերեւելաների անկուլտուրականութեան դեպքերը յեղակի դեպքեր լինեն, այնուամենայնիւ վոչ մի խորհրդային քաղաքացի իրավունք չունի դրանց դեմ չպայքարելու:

Այնտեղ, վորտեղ յերեւելաների կյանքը կազմակերպված է, վորտեղ կա հսկողութիւն, վորտեղ յերեւելաների համար խելացի ժամանց կա, պարզ է, վոր այնտեղ յերեւելան հսկում չի ունենա վատ շրջապատի հետ մերձեցում ստեղծելու:

Ծնողները պարտավոր են ուշի ուշով հետեւել և զբաղվել իրենց յերեւելաների դաստիարակութեան գործով, հետաքրքրվել նրանց շրջապատով: Անհրաժեշտ է հոգ տանել, վոր յերեւելաները չմնան անխնամ և չընկնեն վատ ազդեցութիւնների տակ: Ծընողները պարտավոր են հասարակական և պետական մարմիններին ոճանդակել, վոր փողոցում վերացվեն այդ վատ յերեւելութիւնները: Փողոցում տեղի ունեցող հայհոյանքի, իրավախախտման, կրօնի, խուլիզանութեան, գողութեան դեմ պետք է վճռական կերպով պայքարել, պետք է պայքարի մեր վողջ հասարակայնութիւնը՝ անհրաժեշտ դեպքում գիմելով միլիցիայի ոգնութեանը:

Թե փողոցում և թե հասարակական վայրերում մեր վողջ հաշտարակայնութիւնը պետք է դարձնենք նաև յերեւելաների դաստիարակութեան վրա: Յերեւելաների վատ վերաբերմունքը դեպի մեծերը, իրենց ընկերները, հայհոյանքները—մեր կողմից չպետք է մնան

առանց ուշադրութեան. յուրաքանչյուր խորհրդային քաղաքացի պարտավոր է մոտենալ, հասկացնել յերեւոյթի վատ լինելը՝ նույնիսկ իմանալ դպրոցի և ծնողների հասցեները և բացելով հայտ-նել այդ մասին: Բայց մեզնից շատերն են արդէոք այդպես անում:

Յեւ կարծում եմ, վոր վոչ: Ահա ինչ է պատմում ընկերս: Լուսամուտի տակ յերկու յերեքս իրար դղում ու հայնոյում են, իսկ յերկու քայլի վրա մի կին ջուր է լցնում ու նրանց է նա-յում:—Ընկեր, չեմ տեսնում. բաժանիւր նրանց,—ասում է ընկերս:—Իմ յերեքսն չի,—սառնասիրտ պատասխանում է կինը:

Որոհողային յուրաքանչյուր գիտակից քաղաքացի պետք է ուշադրութեան դարձնի յերեքսների վարքի վրա

5. ԴՊՐՈՑԸ ՅԵՎ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Մեզ բոլորիս հայտնի չէ, թե վորքան մեծ նշանակութիւն է տա-լիս դպրոցին մեր կուսակցութիւնը: Վերջին տարիներում կու-սակցութիւնը մի շարք կարևոր դոկումենտներ է հրապարակել դպրոցի, ծրագրերի, մեթոդական աշխատանքների, գիտելիքային և դաստիարակչական խնդիրների մասին: Դրանք այնպիսի փաս-տաթղթեր են, վորոնք կարևորագույն պատմական նշանակու-թիւն են ներկայացնում մեր դպրոցի դարգացման գործում և հանդիսանում են միաժամանակ վորպէս դեկլար սկզբունքներ: Այդ տեսակետից դպրոցին առաջադրվում են առաջնակարգ նը-շանակութիւն ունեցող պահանջներ—պատրաստել նոր սերունդ, վորը պետք է տա բոլորեկյան փոխարինողներ, վորոնք պետք է ավարտեն սոցիալիզմի կառուցման աշխատանքները: Մեր մեծ ղեկավարն անա թե ինչ է ասում կադրերի մասին. «Պետք է հասկանալ, վոր մեր ներկա պայմաններում կադրերը վորոշում են ամեն ինչ»:

Դպրոցն առանց հասարակութեան ոժանդակութեան անկա-բող կլինի լուծել այդ խոշորագույն գործը. ծնողները պետք է նույնպէս ոգնութեան հասնեն դպրոցին: Մի շարք ձեռնարկու-թիւններ, ինչպէս, որինակ, «Արարատ» գործարանը, «Զեթ-ո-ճառ» գործարանը, ապացուցել են գործնականորեն, վոր բավարար չափով ըմբռնել են դպրոցական գործի նշանակութիւնը, ապացուցել են իրենց նյութական ոժանդակութիւնը շեֆական աշխատանքով, իրենց ակտիվ մասնակցութեամբ դպրոցա-

կան խնդիրներին: Դատ բան է արված դպրոցի նյութական բա-ղան ուժեղացնելու ուղղութեամբ, դպրոցական բարորատորիա-նեին ու կարինետները հարստացնելու գործում, աշակերտու-թեան առողջութեան վերականգնման գծով (ճամբար ուղարկելու, դպրոցում սանատորիաներ կազմակերպելու միջոցով և այլն, և այլն): Բայց այդ բոլորը չեն սպառում այն բազմաթիվ և բազ-մապիսի հարցերը, վորոնք վերաբերվում են ծնողներին և հասա-րակայնութեանը: Անհրաժեշտ է ծնողներին ավելի խորը ներ-գրավել դպրոցի ամենորոյա աշխատանքներին մեջ, անհրաժեշտ է, վոր ծնողները հետաքրքրվեն դպրոցի մանկավարժական աշխա-տանքների գրումով, ծանոթանան դաստիարակութեան ձևերին, հետևեն, թե ինչ և ինչպէս են սովորում մեր դպրոցականները, ինչպէս է դրված դպրոցում յերեքսներին կոմպաստիարակութեան գործը, ինչ են անում արտադպրոցական խմբակներում: Կարո-ղանան հասկանալ մեր դպրոցի նվաճումներն, ինչպէս նաև մեր դպրոցի բացերը:

1935 թվի ապրիլին Յերևանի կուսակաթիլի Ժողովում լուս-Ժողովում ընկ. Ա. Յեղիազարյանի ղեկուցման շուրջ յեղան մի շարք յեւոյթներ՝ դպրոցների շեֆ գործարանների և կազմակեր-պութիւնների ներկայացուցիչների կողմից: Պետք է անվիճելի համարել այն փաստը, վոր բանվորական կոլեկտիվները խոշոր գործ են կատարել և կատարում են մեր դպրոցների նյութական բաղան և սարքավորման խնդիրները կանոնավորելու գծով. սա-կայն խնդիրն այն է, ինչպէս ցայտուն կերպով դրեց ընկ. Յե-ղիազարյանը, վոր մեր հասարակայնութիւնը չպետք է բավա-կանանա միայն ու միայն նյութական ոժանդակութեան գոր-ծով: Շեֆական պարտավորութիւնները միայն նյութական ո-ժանդակութեամբ չեն սպառվում: Նյութականից վոչ պակաս մեր շեֆ ընկերութիւններին ու հասարակայնութեանը պետք է հե-տաքրքրեն նաև դասավանդման վորակը, դաստիարակչական աշխատանքների վորակը, աշակերտների առողջապահական վի-ճակը:

Այդ տեսակետից ԼԺԿ-ի ցուցադրական դպրոցը մի շարք դրական փորձեր է ձեռնարկել: Ծնողները հերթ պահութեան կարգով մասնակցում են նախաճաշը բաժանելու աշխատանքնե-րին, հետևում են յերեքսներին կարգապահութեանը: Ցուցադրա-

կան դպրոցն ունի մի ուրիշ փորձ եւ Դասատուների հիվանդութ-
թյան զեպքերում աշակերտները չեն ուղարկվում տուն. յեթե
մյուս դասատուներից ազատ ժամ ունեցող չի լինում, դպրոցի
վարչությունը հրավիրում է դասավանդության գործին ծանոթ
ծնողներին և աշխատանքը դնում: Յուրաքանչյուր դպրոցը ձեռ-
նարկում է մի ուրիշ փորձ եւ—բաց անել ծնողական համալսա-
րան, վորտեղ գլխավոր տեղը բռնելու յեն մանկավարժական
պրոպագանդի խնդիրները, ընտանիքի մանկավարժականացման
գործը—ինչպես պետք է վարվել յերեխաների հետ, դասերը սո-
վորեցնելու ձևերը, յերեխայի առողջապահական խնդիրների
կանոնավորումը, ինչպես պայքարել հետաճանցության դեմ և
այլն: Դպրոցի այդպիսի վերաբերմունքն անշուշտ բարենպաստ
արձագանք կգտնի ծնողների մեջ, կփոխվի ծնողներին վերաբեր-
մունքը դեպի դպրոցը. նրանք իրենց ավելի մոտ կգտան դպրոցի
շահերը և ել ավելի կհարգեն ուսուցչին, այնուհետև կփոխվի
նաև նրանց վերաբերմունքը դեպի յերեխան: Յեթե դպրոցին
հաջողվի ընտանիքում կուլտուրական կենցաղ մտցնել, դրանով
նա խոշոր գործ արած կլինի: Շատ կարևոր է, վոր յերեխան
դպրոց գնալով՝ ունենա կուլտուրական վորոշ ունակություններ,
կոլեկտիվում աշխատելու ձգտում, մաքրություն պահպանելու
պահանջ, աշխատելու ցանկություն և այլն, և այլն:

6. ՆՈՐ ԿՆՆՅԱՂԸ ՅԵՎ ԸՆՏՍՆԻՔԸ

Ծնողների մերձեցումը դպրոցի հետ՝ անհրաժեշտ է այն իմաս-
տով, վոր յուրաքանչյուր ծնող ծանոթ լինի, թե ինչպես են դըպ-
րոցներում նոր դաստիարակություն տալիս, վորպեսզի ընտա-
նիքն ել դպրոցի հետ միասին մտահոգվի աճող սերնդի դաս-
տիարակության գործով: Ամենալավ դպրոցը, յեթե ծնողներին
հետ թույլ է կապված, անկարող կլինի դաստիարակչական լայն
աշխատանք տանելու: Յեվ իրոք, չե՞ վոր յերեխան դպրոցում անց
է կացնում 4-6 ժամ, իսկ մնացած ամբողջ ժամանակն ընտա-
նիքի ազդեցության տակ է: Այդ ազդեցությունը խոշոր հետքեր
է թողնում՝ թե դրական և թե բացասական իմաստով: Յուրա-
քանչյուր ծնող պետք է գիտակցի, վոր նա պարտավոր է պրո-
լետարական պետությանը—յերեխաների դաստիարակման գոր-
ծով զբաղվելու, ամեն մի կոլտոջնիկ պետք է լուրջ վերաբերվի

այդ պարտավոր պարտականությանը և բարեխղճորեն կատա-
րի այն:

Ծնողներից վոմանք ձեզ կպատասխանեն. «Ե՛հ, մեր ժա-
մանակն անցել է. վերսեղից մենք կարող ենք նոր ձեռով դաս-
տիարակել»: Այն, վոր մեր մեջ դեռ շատ բան կա հնից, այդ
ճիշտ է, սակայն որեցոր այդ հինը նվազում է, և մեր արագըն-
թաց կյանքը շատ բան է փոխում մեր մեջ: Աշխատելով իրենց
կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու վրա, ինքնադաս-
տիարակչական գծով ամեն մի ծնող պարտավոր է հետևել, վոր
իր յերեխան, կամ հարևանի յերեխան, չընկնեն թշնամի տարրերի
ազդեցության տակ, մեր ապագա սերունդը պետք է նոր վոգով
դաստիարակվի՝ առանց մեղչանական և խորթ սովորությունների:

Այս տեսակետից անհրաժեշտ է, վոր ընտանիքի անդամներին
փոխհարաբերությունները նոր կենցաղի հիմքերի վրա դրված լինեն:
Խորհրդային ընտանիքը միանգամայն տարբերվում է բուրժու-
ական ընտանիքից: Ահա ինչ է դրված «Պրավդա»-ում ընտանիքի
մասին, 1935 թ. հունիսի 26-ի առաջնորդողում. «Խորհրդային
յերկրում ընտանիքը լուրջ և մեծ գործ է»... Այնուհետև խոսե-
լով այն մասին, վոր խորհրդային ընտանիքը, նրա կենցաղը
միանգամայն տարբերվում են բուրժուական ընտանիքից և կեն-
ցաղից, նույն առաջնորդողում գրված է. «Ակնառու կերպով
ցույց տալու համար, թե ինչպիսի հեղափոխություն է տեղի
ունեցել մեզ մոտ ընտանիական հարաբերություններում, բավա-
կան է համեմատել կոլտնտեսական ընտանիքում կնոջ ունեցած
դրությունը մինչհեղափոխական դեղձկուհու դառն կենցաղի հետ:
Առաջ քիչ կգտնվեր այնպիսի դյուղացի, վոր չձեռք կնոջը:
«Ծեծիր կնոջը մինչև յերեխա ունենալը, իսկ յերեխաներին՝ մի-
չև մարդ դառնալը»—այսպես է ասում քիչ թե շատ լիբերալ
առածը: Բայց ավելի հեռու յեր գնում մի ուրիշ առած. «Ծեծիր
կնոջը ճաշի դեմ, իսկ ընթերթի ժամանակ—կրկին, առանց ձեռի
սեղանի մի նստի»: Այսպես եր մինչհեղափոխական այն կենցաղը,
վորը բյուրեղացի էր «իմաստուն» առածներում: Այժմ կուլտու-
րականները բարձրաձայն կծիծաղեն միայն, յեթե մեկն այդ-
պիսի բան ասի նրանց: Պարզ է, վոր բուրժուական հարաբերու-
թյունների անհետացումով պետք է փոխվեր նաև ընտանիական
կյանքը, այդ կյանքը պետք է նոր ձև ընդուներ, այնպիսի ձև,

վորը համապատասխաներ սոցիալիստական հասարակարգ կառուցողի հոգեբանությունը: «Սոցիալիզմը—այդ հոգատարությունն է մարդու մասին և ազգաբնակչության արագ աճում ե»: Նոր, սոցիալիստական ընտանիքից պահանջվում է լինել հոգատար ղեպի ընտանիքի անդամները, ղեպի իր ընկերները, ղեպի հասարակական գույքը: Նույն առաջնորդողում «Պրավդա»-ն գրում է.

«Գիտակից պրոլետարը միշտ մեծ հարգանքով և պատասխանատվությամբ է վերաբերվել իր ընտանիքին՝ կնոջը, յերեխաներին, հորը և մորը: Միմիայն բուրժուական պրոտարույնների և փափկասուն զավակներին է սազում թեթևամիտ և լպիբշ վերաբերմունք ցուցաբերել ղեպի կինն ու ընտանիքը: Լավ վերաբերմունք ունենալ ղեպի ընտանիքը—նշանակում է կատարել իր պարտականությունը: Ընտանիքին վատ վերաբերվողը չի կարող լինել նաև խորհրդային լավ քաղաքացի, հասարակական աշխատող: Բուրժուական հասարակության մեջ ընտանիքը, ինչպես և այդ հասարակությունն ինքը, հիմնված է տնտեսական անհավասարության վրա, ստրկության վրա, իսկ սաղը կուլթյունն անհամատեղելի յն վեհ զգացմունքի հետ:

Յերեխաների դաստիարակության գործում ծնողների առաջին խնդիրը պետք է լինի այն, վոր կարողանան առողջ վերաբերմունք ստեղծել ղեպի յերեխաները, կարողանան մտերմական հարաբերության մեջ մտնել նրանց հետ: Այդ հիմնական գրավական է հանդիսանում դաստիարակչական աշխտանքները լավ տանելու համար:

Դաստիարակչական այդպիսի վերաբերմունքը կստիպի ծնողներին ակամայից պահանջկոտ լինել նաև ղեպի իրենց. նրանք ամեն կերպ կաշխատեն անձնական որինակներով ներգործել յերեխաների վրա: Խորհրդային յուրաքանչյուր քաղաքացու, մասնավորապես ծնողների մանկավարժացման խնդիրը մեծ կարեւորություն է ստանում մեր յրերում, յերբ գրվում է նոր կուլտուրայի, նոր մարդու հարցը: Ծնողները պարտավոր են ծանոթանալ մանկավարժական գրականությանը, կարգալ մանկավարժական բրոյուրներ, այդ մասին գրույց ունենալ ուսուցիչներին հետ, պիոներ ղեկավարներին հետ, լսել նրանց կարծիքը յերեխայի մասին, լսել նրանց կարծիքը, թե ինչպես պետք է վարվել

այն ղեպքում, յերբ յերեխայի մեջ յերեսն է յեկել այս կամ այն բացասական գիծը:

Ընտանեկան դաստիարակության հաջող ընթացքն առաջին հերթին և առավելապես պայմանավորվում է յերեխայի և ծնողների միջև ստեղծված հարաբերությունների ընույթնով: Այդ հարաբերությունները պետք է լինեն այն աստիճան մտերմական և բարեկամական, վոր յերեխան անկաշկանդ կերպով և միանգամայն անկեղծ, ինչպես իր ուրախություններին, այնպես ել տխրություններին մասնակից անի նաև իր ծնողներին, վոչինչ չթաղցնելով նրանցից: Դրա համար հարկավոր է հոգատար վերաբերմունք ունենալ ղեպի յերեխաները: Միանգամայն պարզ է, վոր յերբ յերեխան անկեղծորեն հայտնում է, թե ինքը ղըպտոցում վատ թվանշան է ստացել, կամ թանաքամանը գցել, կուտրվել է, յեթե ծնողները յերեխային այդ ղեպքում ձեծեն կամ զիշտամբեն, յերեխան կդադարի նրանց ճիշտ ասելուց, ամեն անգամ կաշխատի թաղցնել իր ապրումներն ու տպավորությունները: Շատ հաճախ է պատահում, վոր նման ղեպքերում ամենաչնչին բանի համար, վորի մասին յերեխան անկեղծաբար խոստովանում է, ծնողներն սկսում են յղայանալ: Ընդհանրապես թե ծնողներից և թե դաստուռներից պահանջվում է առաջին հերթին չղայանալ, վորովհետեւ այդ ջղայնությունն արագ կերպով անցնում է յերեխաներին:

7. ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԸ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ՀԱՍՈՒՆԱՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Վերին աստիճանի կարեոր է այդ անկեղծ ու անկաշկանդ փոխհարաբերությունը ծնողների և յերեխաների միջև յերեխաների հասունացման շրջանում (12-15 տ.): Այս շրջանում յերեխաների մեջ ծագում են մի շարք հուզող հարցեր: Կարեոր է, վոր յուրաքանչյուր ծնող հասկանա, թե ինչպես պետք է վարվել յուրաքանչյուր ղեպքում յերեխայի հետաքրքրությունը բավարարելու տեսակետից: Յեթե ղեռահասն իրեն հետաքրքրող հարցերի պատասխանը ծնողներից չստանա, կամ յեթե նա չըվստահանա ղիմել ծնողներին այդ հարցերի մասին, բնական է, վոր նա կաշխատի պատասխանն ստանալ ուրիշներից, հաճախ սխալ մեկնաբանություններով—գայթակղեցուցիչ ձևով, կուպիտ և այ-

անդակ յեղանակով: Այդ հասակում գրեթե բոլոր դեռահասներին սեռական հարցը հուզում է, և այդ հարցի սխալ լուծումը նրանց կարող է գլորել ոնանիդմի գիրկը:

Այդ հասակում ծիծաղելի կլինի դեռահասին տալ այն բացատրությունը, վոր հաճախ ընտանիքում տալիս են 5-8 տարեկաններին, թե՛ «Սեդիկին արագիլը բերեց իր թևերի վրա», «Պետիկին գետից հանեցինք» և այլն: Յերեխաները ծանոթ են կենդանիների բազմաանալուն—կովը ծնեց, ձին ծնեց և այլն, և այլն: Այդ բոլորի մասին առողջ ձևով յերեխան կարող է իմանալ ծնողներից. մանավանդ վոր այդ մասին նա սովորում է նաև դպրոցում—կենդանաբանություն, բուսաբանություն և բնախոսություն դասընթացից՝ կենդանիների և բույսերի բեղմնավորման և բազմացման մասին: Ծնողը բացատրում է, վոր շեղումները միշտ ֆլախում են: Պարզ է, վոր այդպիսի խոսակցությունները պարբերական բնույթ չպետք է կրեն: Կարևորն այն է, վոր այնուհետև հնարավոր լինի առողջ զբաղմունք տալ յերեխային: Միշտ պետք է ժամանակ գտնել, թեկուզ մեկ ժամով, զբոսանք, բարձրաձայն ընթերցանություն, խաղ և այլն կազմակերպելու: Փիղկուլտուրան այս տեսակետից նույնպես անհրաժեշտ միջոցներից մեկն է:

Մինչ յերեխայի հասունացման շրջանը պետք է մտածել նաև յերեխայի սեռական դաստիարակության մասին: Այդ շրջանում պետք է գործադրել ընդհանուր կանխիչ միջոցներ: Դրանցից առաջինը յերեխայի վողջ մարմինը մաքուր պահելն է. դեռ վաղ մանկական հասակից պետք է յերեխային հաճախ լողացնել, մաքրություն պահպանել: Այնուհետև ուշադրություն պետք է դարձնել վոր յերեխայի զգեստները նրա մարմնի սեռական օրգանների սփերայում ավելորդ շփումներ չառաջացնեն: Յերեխաներին յերբեք չպետք է վոգելից խմիչքներ տալ: Ավելորդ գուրգուրանքները նույնպես ֆլախակար են. յերեխային պետք է փաշփայել, սիրել, խնամքով շրջապատել, բայց այդ բոլորը պետք է առողջ հիմքերով տանել, առանց ավելորդ քաղցր ու վատ շարժումների: Ամուսինները շատ հաճախ չեն ուզում նրկատած լինել յերեխայի ներկայությունը, և սրանց մոտ իրենց այնպես են պահում և այնպիսի վարմունք թույլ տալիս, վորը չպետք է տեղի ունենա յերեխայի ներկայությամբ: Ընդհանրապես

ընտանիքում վարմունքները պետք է դրված լինեն առողջ հիմքերի վրա. նրանք յերեխայի մեջ կասկածանքներ չպետք է ծնեն: Ամուսնական մի շարք փոխհարաբերություններ յերեխայի տեսողության առարկա չպետք է դառնան:

8. ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏԻ Ե ԼԻՆԵՆ ԾՆՈՂՆԵՐԸ

Մեզնում թե քաղաքում և թե գյուղում տարածված է, կամ ավելի շուտ՝ տրադիցիոն սովորություն է դարձել այն կարծիքը, թե յերեխաների դաստիարակության գործն ամբողջովին ընկնում է մոր վրա, իսկ հոր պարտականությունները սահմանափակվում են միայն և միմիայն ապրուստի միջոցներ հայթայթելու մեջ: Կրկնում ենք, վոր հայրերի այդպիսի կարծիքը սխալ է: Հաճախ այդպես կարծող հայրերը փորձում են արդարանալ, թե ժամանակ չունեն: Այդ ել ձիշտ չի: Ցուցադրական դպրոցում ծնողների ժողովում մի շարք հարվածային աշխատողներ զեկուցեցին, վոր նրանք կարողանում են որակաւ 1-և կես ժամ նվերել հատկապես յերեխաներին:

Այդ տեսակետից շատ ուսանելի յի մեր մեծ ուսուցիչների՝ Մարքսի և Լենինի վերաբերմունքը դեպի յերեխաները:

Յես կրեւիմ ձեղանից շատերին հայտնի՝ Լիբկնիխտի գրածը կարլ Մարքսի և յերեխաների մեջ հաճախ տեղի ունեցող խաղերի մասին: Այդ մասին հոգվածներ յեղել են նաև մեր նախկին դասագրքերում. հոգված կա նաև «Պիոներ կանչ»-ում (№14, 1935 թ., մարտի 12): «Մենք յերբեմն ձի-ձի եյինք խաղում. յես մեջքիս եյի առնում Մարքսի աղջիկներից մեկին, նա՝ մյուսին, և սկսում եյինք վազ տալ: Մի անգամ Լոնդոն յեղած ժամանակ յերեխաները մտածեցին «Մավրին» (այդպես եյին անվանում ընտանիքում Մարքսին) հանրակառք դարձնել: Նա (Մարքսի աղջիկը) բարձրացավ կառավարի տեղը, այսինքն «Մավրին» ուսերին, իսկ ենգելսն ու յես դարձանք ձի: Մեղ իսկապես լծեցին և սկսեցին մի վայրենի արշավ: «Մավրին» այնպես եր շոգ ընկել, վոր քրտինքը հոսում եր նրա ճակատից»:

Յեվ այդ մեծ մարդը միշտ ժամանակ գտնում եր յերեխաների հետ զբաղվելու, համաշխարհային հարցերով զբաղված փիլիսոփան այդքան մեծ նշանակություն եր տալիս յերեխաների ժամանցին: Ահա ինչ է գրում իր հիշողություններում Մարքսի

աղջիկը՝ Ելեոնորա Մարքս-Եվելինգը.— «Մարքսից լավ ընկեր
յերբեք յերեխաները չենին ունենում: Հեքիաթներ պատմելու
մեջ նա միակն եր: Մավրը սովորություն ունի նաև յերեխա-
ների համար բարձր կարգալ: Նա իմ քույրերին, ինչպես և ինձ,
կարդացել էր Հոմերոսն ամբողջովին, «Ներեուլոնգների յերգը»,
«Դոն Գիշտը», «Կադար ու մի գիշերները» և այլ: Կարդալիս և
զրուցելիս Մարքսը բացատրում էր, թե ինչպես պետք է գրքե-
րում գտնել գեղեցիկն ու լավը: Նա սովորեցնում էր մտածել և
հասկանալ:»

Այդ որինակները ցույց են տալիս այն, թե ծնողներն ինչ-
պես պետք է լինեն: Ծնողները վորքան ել գրադված լինեն, այ-
նուամենայնիվ միշտ ել կարող են հնարավորություն ստեղծել
վորոշ ժամանակ հատկացնել յերեխաներին: Այնպես վոր ծնող-
ների գրադված լինելը չպետք է յերեխայի կորստյան պատճառ
դառնա: Որական մեկ ժամ յուրաքանչյուր ծնող կարող է նը-
վերել հատկապես յերեխաներին: Յուրաքանչյուր ծնող, վորքան ել
գրադված լինի, նա չպետք է մոռացության տա, վոր մեր խորհրդա-
յին հայրենիքը շատ սպասելիքներ ունի մեր աճող սերնդից: Այդ
սերունդը պետք է կոմունիզմ կառուցի. նա պետք է աշխատի
ամենաառաջավոր և զարգացած տեխնիկայի պայմաններում: Զարգացած
տեխնիկա ստեղծելը, տեխնիկային տիրապետելը, և
բարձրորակ կադրեր ստեղծելը սոցիալիզմ կառուցելու հիմնական
պայմաններն են:

Զափազանց խոշոր դեր է ընկնում դպրոցի վրա՝ կադրեր
պատրաստելու գործում. այժմ մեր տնտեսության մեջ, ինչպես և
մյուս բնագավառներում, վորոշող դերը պատկանում է կադրերին.
աճեցնել այդ կադրերը, հոգ տանել նրանց մասին, համաձայն
րնկ. ՍՍՍՀ-ի պատգամների,— դպրոցի առաջնակարգ պարտա-
կանությունն է այդ:

Յուրաքանչյուր խորհրդային քաղաքացի, գիտակցելով դըպ-
րոցի վրա դրած խոշոր պարտականությունները, պարտավոր է
ոժանդակել դպրոցին, վորպեսզի վերջինս կարողանա կենսագոր-
ծել իր պատվավոր կոչումը: Չե՞ վոր մեր դպրոցը բոլորովին
նման չե մինչհեղափոխական ցարական դպրոցին: Խորհրդային
դպրոցում կրոնական և իդեալիստական այլ գիտելիքների փո-
խարեն իսկական գիտություն է տրվում: Մեր դպրոցական բո-
լոր գիտությունները սովորում են գիտակցաբար՝ հասկանալով,

ըմբռնելով գիտությունների հիմունքները: Այդ մասին ծնողները
լավ պետք է իմանան:

Ծնողները պետք է հետաքրքրվեն, թե ինչ է արվում դըպ-
րոցում. հարցնեն յերեխաներից ինչ են սովորում, ինչ խընդի-
ր են մշակում, այդ մասին խոսեն դասախարակների հետ: Լավ
գրագետ ծնողները պետք է ծանոթանան ծրագրերին և դասագըր-
քերին:

Այնուհետև անհրաժեշտ է ընտանիքում յերեխաների հա-
մար ստեղծել պարապելու հարմարություններ: Յերեխան պետք
է ունենա իր անկյունը— պարապելու, գրելու հարմարություն-
ները, վորպեսզի նա հնարավորություն ունենա կանոնավոր և
հանգիստ կերպով պարապելու: Պարապելու ժամանակ պետք է
խոսափել աշակերտին այս կամ այն տնային գործը կատարել
տալուց, կամ վորեն բանի ուղարկելուց, վոր թերևս ընտանիքի
մի ուրիշ անդամը կարող է կատարել հենց այդ բոլորին:

Դեռ փոքր հասակից յերեխային պետք է սովորեցնել կա-
նոնավոր աշխատել, ճշտապահ լինել, ժամանակին դասերը պատ-
րաստել, ժամանակին շորերը մաքրել, լվացվել, քտաձները
մաքրել, սնվել, ժամանակին դպրոց հաճախել, դպրոցից անմի-
ջապես տուն վերադառնալ: Կանոնավոր ուժեղ չլինելը նրա համար
պահանջ պիտի դարձնել:

Հաճախ պետք է հետաքրքրվել, թե ինչ վիճակում են նրա
տետրերը, գրքերը և ուսումնական մյուս պարագաները:

Ընտանիքում անհրաժեշտ է կանոնավոր հիմքերի վրա դնել
աշակերտի դասերը սովորելու գործը: Այն ծնողները, վորոնք
բավականաչափ պատրաստություն ունեն, պարտավոր են հետա-
քրքրվել աշակերտին տված դասերով, այնուհետև հետամուտ լինել
քրքրվել աշակերտին տված դասերով, այնուհետև հետամուտ լինել
թե ինչպես է նա դասը պատրաստում, ոգնել, բացատրել, յերբ
թե ինչպես է նա դասը պատրաստում, ոգնել, բացատրել, յերբ
աշակերտը դժվարանում է: Բացի ծնողներից՝ այդ գործում ու-
ժանդակություն կարող են ցույց տալ բարձր դասաբանների
(8, 9 և 10) և տեխնիկումների ուսանողները, յիթե այդպիսիք
կան ընտանիքում: Փորձերը ցույց են տալիս, վոր իրենք՝ աշա-
կերտներն ել բավականաչափ հետաքրքրվում են, յերբ դասերի
մասին զրուցում են նրանց հետ: Որինակի համար՝ կարելի յի
պատմել ծնողներին Ֆրանսիական հեղափոխության մասին,
հյուսիսային ժողովուրդների կյանքից, բացատրել Պասկալի,

Արքիմանդի որենքները, թվաբանական զանազան հաշվումներ կատարել, տոկոսներ հաշվել, կոտորակներով խնդիրներ լուծել, թվաբանական հանելուկներ ասել.—այդ բոլորը յերեխաները մեծ հաճույքով են անում. այդ միևնույն ժամանակ աշակերտին համոզում է իր գիտեցածի մեջ, նրա մեջ ամրապնդում է վստահություն և սեր դեպի գիտությունը: Պարզ է, վոր այդպիսի աշակերտը դասարանում վստահորեն կպատասխանի իր դասերը: Հետևել, վոր աշակերտները դասերը սովորեն, ցույց տալ նրանց, թե ինչ պետք է անեն, սովորեցնել նրանց դասերը,—այս բոլորը մտնում են ծնողների պարտականությունների մեջ: Սակայն այդ չի նշանակում, վոր աշակերտը չպետք է ինքնուրույն կերպով իր դասերը սովորի. այդ ինքնուրույնությունը կապված է տարիքային առանձնահատկությունների հետ: Ստորին դասարաններում, յերբ աշակերտը դեռ նոր է դպրոց հաճախում, նրա ինքնուրույնությունը սահմանափակ է. այնուհետև քանի բարձրանում ենք դեպի վերին դասարանները, աշակերտն ավելի մեծ չափով է ինքնուրույնություն ձեռք բերում: Բայց և այնպես ցածր տարիքից հենց անհրաժեշտ է յերեխաների մեջ զարգացնել տոկունություն և աշխատանքը հաղթահարելու համառություն: Յերբ մենք ասում ենք՝ հետաքրքրվել աշակերտի դասերով, ոժանդակել նրան, այդ չպետք է հասկանալ, վոր իբր թե ամեն մի փոքր դժվարությունից ստիպված և առանց համառ աշխատանքի աշակերտը պետք է վազի ծնողի մոտ, վորպեսզի պատրաստի պատասխան ստանա: Այդ նույնպես վտանգավոր է այն տեսակետից, վոր յերեխայի մեջ չի զարգանում աշխատանքի ընթացքում հանդիպած դժվարությունները հաղթահարելու տոկունություն ու համառություն: Կարևորը վոչ թե ծնողի տված պատրաստի պատասխաններն են, այլ բացատրությունները, գլխի գցելը, աշխատելու ձևերին սովորեցնելը: Շատ հաճախ այս կամ այն հարցի մասին բավական է միայն ակնարկել, յերեխան ինքն արդեն ի վիճակի յե լինում շարունակելու իր սկսած գործը, յերեխան ինքնուրույն կերպով ընկնում է ձիջտ հունի մեջ: Այս դեպքերում ինքնուրույնությունը կարելի յե արդեն ապահովված համարել:

Շատ վատ են վարվում այն ծնողները, վորոնք աշակերտի տնային աշխատանքներն իրենք են կատարում—խնդիրները լու-

ծում են, չարադրությունները գրում են և այլն. այդպիսի ծրնողներ կան:

Հարևանիս 10 տարեկան տղան (2-րդ դասարանի աշակերտ է) մի քանի անգամ «Պիոներ կանչ»-ի վիկտորինաներում բոլոր հարցերին «պատասխանել» է—աշխարհիս ամենամեծ գետը վո՞րն է, ամենաբարձր սարը վո՞րն է և այլն: Բանից դուրս է գալիս, վոր վոչ միայն Միսիսիպի գետն մեծությամբ մասին չգիտե նա, այլ չգիտե նույնիսկ, թե այդպիսի գետ կա:

Ընդհանրապես պատրաստի պատասխանները վոչ միայն չեն ոգնում յերեխաներին, այլև նույնիսկ մեծ ֆլաս են հասցնում. յերեխան, ամենաչնչին դժվարության հանդիպելով, խեղճանում է և անկարող է լինում ինքնուրույն կերպով հաղթահարել այդ դժվարությունները: Այստեղ կա նաև մի ուրիշ կարևոր հանգամանք. այդ աչն է, վոր յերեք յերեխաներին չպետք է սովորեցնել մտավոր «ծուլություն» անհրաժեշտ է ուղղություն տալ նրանց մտածելակերպին, դժվար դեպքերում միայն տալ անհրաժեշտ բացատրություններ: 3-րդ դասարանում սովորող յերեխան դժվարանում է լուծել հետևյալ խնդիրը: «Վո՞րքան վճարեցին 15 կիլոգրամ կարտոֆիլին և 25 կիլոգրամ կաղամբին, յեթե կարտոֆիլի կիլոգրամը արժեք 75 կոպեկ, իսկ կաղամբինը՝ 90 կոպեկ».—Հայրիկ, չեմ կարողանում խնդիրը լուծել,—դիմում է յերեխան հորը:

—Մի բեր տեսնենք:—Հայրը կարդում է խնդրն ու սկսում է լուծել:

—Դե վերցրո՛ւ, լուծեցի:—Յերեխան տանում է և արտագրում: Ծնողը զրանով զրեթե վոչինչ չտվեց յերեխային: Բայց այդ դեռ քիչ է.—յերեխան աղպիսով կսովորի ծուլանալ, կդադարի ինքնուրույն մտածելուց: Նույն խնդիրը մի այլ ծնող այլ կերպ կբացատրի. Կկարդա յերեխային խնդրի պայմանը և հարց կտա՝ վո՞րքան են տվել 15 կիլոգրամ կարտոֆիլին՝ առանձին: Հետո, վո՞րքան են տվել ամբողջ կաղամբին՝ առանձին: Հիմա ինչ կարող ենք իմանալ: Այս դեպքում խնդիր լուծողը յերեխան է. ծրնողը միայն ուղղություն է տալիս:

Դրանով չի վերջանում: Ծնողը նույնանման մի խնդիր էլ տալիս է, վոր յերեխան միանգամայն ինքնուրույն լուծի:—Աշակերտը գնեց 15 տետր և 12 գունավոր ձառիտ. տետրի հատն արժե

միլ քաղաքացիական կռիվների հերոսների կյանքից, ձեռք բերել նրանց նկարները, կարդալ նրանց մասին յեղած պատմական փաստերը, հիշողությունները: Մեր առաջնորդները և հերոսները պետք է մեր յերեխաների բարձր վոգևորություն առարկան դառնան:

բ) Ինտերնացիոնալ դաստիարակություն

Սկզբում մենք ասացինք, վոր կան ընտանիքներ, վորտեղ դեռ գոյություն ունեն կրոնական և շովինիստական դադափարների փնացորդներ: Կոմունիստական դաստիարակություն հիմնական խնդիրներից մեկն էլ այդ յերևույթի դեմ վճռական պայքար մղելն է: Մեր յերեխաները թե դպրոցում և թե ընտանիքում պետք է դաստիարակվեն ինտերնացիոնալիստական և հակակրոնական վոգով: Ինտերնացիոնալ դաստիարակություն զրծով պետք է յերեխաներին ծանոթացնել այն համերաշխություն, վոր գոյություն ունի խորհրդային Միություն տարբեր ազգությունների պատկանող աշխատավորության մեջ: Անհրաժեշտ է ծանոթացնել հեղափոխական հերոսների կյանքին, հերոսների, վորոնք տարբեր ազգությունների պատկանելով հանդերձ՝ ծառայում են յին բանվոր դասակարգի շահերին, միևնույն գործի համար աշխատում: Վորպես զրույցի նյութ պետք է ոգտագործել միևնույն գործարանում աշխատող տարբեր ազգություն պատկանող հարվածայինների աշխատանքները՝ ծանոթացնելով «ՄՈՊԸ»-ի աշխատանքներին և այլն:

գ) Հակակրոնական դաստիարակություն

Ընտանեկան դաստիարակություն հիմնական խնդիրներից մեկն էլ հակակրոնական պայքարը կազմակերպելու գործն է: պետք է յերեխաներին ծանոթացնել թե ինչպես կրոնը միշտ յեղել է ստրկացման գլխավոր միջոցը: Ինչպես ցանկացել են կրոնի միջոցով աշխատավորությանը միշտ պահել հնազանդ ու ստրուկ: Պետք է գրստորել կրոնական ծեսերի անտիապաշտական եյությունը:

Այդ ուղղությամբ խոշոր նշանակություն կունենան բընադիտական զրույցները, բնության յերևույթների գիտական բաց պարզ բացատրությունները: Այդ աշխատանքներին խոշոր ոգնություն կարող են ցույց տալ պիոներները: Միևնույն բակի պիոներները կարող են ծնողների հետ զրույցներ կազմակերպել: Վորպես գեկուցողներ կարող են նույնիսկ հրավիրել ուսուցիչներին, կամ պիոներական աշխատակիցներին:

դ) Կուլտուրական ունակություններ դաստիարակելը:

Այժմ անցնենք կուլտուրական ունակություններ դարգացնելու խնդրին: Խորհրդային քաղաքացին իր կուլտուրականությունը պետք է կանգնած լինի ամենաբարձր մակարդակի վրա: Վոչ մի բուրժուական յերկրում չկան կուլտուրական դարգացման համար այն նախադրյալները, վորոնք կան մեղանում: Այդ տեսակետից մեր դպրոցը, մեր ընտանիքը և մեր հասարակայնությունը պետք է կենդանի օրինակներ հանդիսանան յերեխաների համար: Մեր յերեխաների սովորությունները, հայացքները, մորալը—այդ բոլորը պետք է դնել նոր ուղու վրա—կոմունիստական ուղու: Կուլտուրական մարդը պետք է հարգանք տածի թե դեպի իր աշխատանքը և թե դեպի իր ընկերների աշխատանքը: Հասարակական աշխատանքը պետք է նրա գուրգուրանքի և խընամքի առարկան դառնա: Նա պետք է տիրապետի ժամանակակից տեխնիկայի և գիտությունների սկզբունքներին, նա չըրջահայաց պետք է լինի, հանրակրթական ու պոլիտեխնիկ լայն կրթություն պետք է ունենա: Մեր յերկրի կուլտուրական մարդը պետք է ձեռներեց լինի, հասարակական ջիդ ունենա, ստեղծագործող յերեակայություն և կոնկրետացնելու ընդունակություն: Անձնական կյանքում նա համեստ պետք է լինի, նրան խորթ պետք է լինի շոայությունը, իսկ դեպի իր անձնավորությունը պետք է լինի պահանջկոտ: Կապիտալիստական յերկրներում կուլտուրան բուրժուազիայի ձեռքին շահագործման գըլխավոր զենքերից մեկն է: Կուլտուրան և դրա բարիքները մի բուռն շահագործողների համար են, իսկ մեղնում կուլտուրան վողջ աշխատավոր մասսային է պատկանում, ծառայում է բոլորի կենցաղը բարելավելու համար:

Այստեղ մենք մտադիր չենք շոյափելու կուլտուրականություն և բարոյագիտություն վողջ խնդիրներն իրենց ամբողջ մանրամասնությամբ: Մենք շոյափեցինք այն հիմնական պահանջները, վորոնք դրվում են խորհրդային քաղաքացու ստաջ՝ վորպես կուլտուրական անձնավորություն և վորպես դաստիարակի:

Կրկնում ենք, ինչպես լինին ասում եր, վոր կապիտալիզմը միլիոնավոր տաղանդներ ճնշում է, ճգմում, խեղդում է,

մինչդեռ խորհրդային յերկրում յուրաքանչյուրին հնարավորութիւն է տրվում իր տաղանդն, իր ընդունակութիւնները ցուցաբերելու, իր ամբողջ ուժով աշխատելու:

Կուլտուրական ունակութիւններ զարգացնելու գործում խոշոր նշանակութիւն ունեն եքսկուրսիաները. եքսկուրսիաները կարող են լինել դպրոցական և վոչ դպրոցական: Գործարանի բանվորը կամ ծառայողը յերեխան իր ընկերների հետ հանգստի որին հաճախում և գործարան: Նրանց ծանոթացնում են գործարանի արտադրութեանը, մեքենաների աշխատանքին: Նույն բանը կարող է անել ամեն մի հիմնարկ, իսկ գլուղում կանեն կոլխոզի ու սովխոզի արտադրական ճյուղերը, մեքենատրակտորային կայանը և այլն:

Միթե յուրաքանչյուր ծնող հնարավորութիւն չունի ամիսը մեկ կամ յերկու անգամ իր յերեխաների հետ անցնելու հեղափոխական թանգարանը, տեխնիկա-տնտեսական ինստիտուտը, գրադարանը: Այդ եքսկուրսիաները, բացի այն, վոր մտերմութիւն են ստեղծում յերեխաների և մեծերի մեջ, միաժամանակ անագին կուլտուրական պաշար են տալիս մանուկներին:

Վեր գործարանում կամ հիմնարկում ծնողներ չկան: Այդ ծնողներից յուրաքանչյուրն իվիճակի յե ամիսը մեկ անգամ, 2 ամիսը մեկ անգամ հանգստյան որերին իր յերեխայի և նրա դասընկերների համար եքսկուրսիա կազմակերպելու, վորտեղ ինքը, կամ հիմնարկի աշխատակիցներից մեկնումեկը կվերցնի իր վրա բացատրողի պարտականութիւնները: Բայց վոչ մի տեղ այդ փորձերը չեն արվում: Վերցնենք, թեկուզ ամելի փոքր մասշտաբով, բակի յերեխաների կուլտուրական սպասարկման գործի կազմակերպումը: Վեր բակում և կազմակերպվում կուլեկտիվ ռադիո ունկնդրութիւն, ֆիզկուլտ պարապմունք, կուլեկտիվ ընթերցանութիւն, խաղ, եքսկուրսիա և ընդհանրապես կուլտուրական ժամանց և հանգիստ. վոչ մի բակում, իսկ այդ մի-անգամայն հնարավոր և կազմակերպել և առանձին դժվարութիւնների հետ կապված չե—վոչ դրամական՝ վոչ ել կազմակերպչական:

Մեծ տներում կան բժիշկներ, ուսանողներ, գիտաշխատողներ, գյուղատնտեսներ, ինժեներներ, տեխնիկներ, ուսուցիչներ և այլն և վերջապես բարձր դասարանների ուսանողներ. միթե նրանք թեկուզ հանգստի որերը յերեխաների համար հետաքրքիր ժամանց կազմակերպել չեն կարող:

ա) Պոլիտեխնիզմի գծով

Մանուկները սիրում են կառուցողական զանազան աշխատանքներ կատարել, և ընդհանրապես նրանց մեջ դեպի տեխնիկական մեծ հետաքրքրութիւն կա: Դժբախտաբար շատ ժամանակ նրանց ձեռներեցութիւնն ու հետաքրքրութիւնն այդ ուղղութիւնը վոչ միայն արձագանք չի գտնում մեծերի կողմից, այլև յերեխան ծնողների մեջ նույնիսկ դժգոհութիւն և առաջացնում: Հետևականքն այն է լինում, վոր յերեխաներից շատերն իրենց այդ բնույթի աշխատանքներն սկսում են Շընդհատակյա՝ ձեռք տանել: Մեկ ել տեսար պատշգամբի մի ծայրում, կամ նկուղում լսվեց նրանց թրքիկթրքիկոցը: Ծնողները չեն գիտակցում, վոր իրենց այդպիսի վերաբերմունքով խեղղում են յերեխաների ընդունակութիւնները: Դիտեն արդյոք ծնողները, վոր թափառական լըրագրավաճառը, վորն ապրանքատար վագոնի մուկ անկյունում իր տպարանը շինեց և դատարկ շէրից ու մի կտոր մետաղի-դից կարողացավ տնային հեռագրամեքենա պատրաստել, դարձավ համաշխարհային հայտնի գյուտարար Թոմաս Եդիսոնը:

Մեր յերեխաները դպրոցում ստանում են մի շարք տեսական գիտելիքներ. բնականորեն նրանց մեջ մեծ պահանջ է ծագում տեսական գիտելիքների մի շարք տվյալները փորձել դործնական կերպով: Վոչ մի կասկած չկա, վոր յեթե մենք հընարավորութիւններ ստեղծենք նրանց տեխնիկական վորոնումներն ու հետաքրքրութիւնը բավարարելու, նրանցից շատերն Եդիսոններ կդառնան: Տեխնիկական ունակութիւնները, բացի իրենց գործնական նշանակութիւնից, խորացնում և ամրապնդում են աշակերտների ստացած մի շարք գիտելիքները ֆիզիկայից, մաթեմատիկայից, քիմիայից և այլն: Յերեխայի համար տանը տեխնիկական անկյուն ստեղծելը, լինի այդ պատշգամբում, լինի իրհանոցում, կամ սենյակում, հնարավորութիւն է տալիս նրան ոգտակար աշխատանքով զբաղվելու:

Վերջան դեղեցիկ ազդեցութիւն են թողնում տեխնիկայի կամ մի այլ անկյան աշխատանքներն աշակերտի վրա: Դպրոցից վերադառնալուց հետո յերեխան թող աղատ ժամին զբաղվի աշ-

խատանքով: Այդ արդեն գրավական է, վոր նա այլևս դժվար թե հրապուրվի փողոցով: Տեխնիկայով զբաղվելու առավելություններն էլ մեկն էլ այն է, վոր աշակերտները խորացնում և լայնացնում են դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքները, առանձին հետաքրքրություններն են հանդես բերում գիտություններն ուսումնասիրելիս: Դեռահասակ այդ բնույթի աշխատանքները զարգացնում են նաև նրա կոնստրուկտիվ ընդունակությունները: Վերևում մենք հիշատակեցինք, վոր մի շարք մանուկ և պատանի գյուտարարներ արժեքավոր աշխատանքներ են տվել զանազան բնազավառներից՝ ավիոմոդելիզմի, ելեքտրոտեխնիկայի, քիմիայի և այլն, և այլն: Յեթն այդ գյուտարարներն այսօր կոնստրուկտորական բարձր ընդունակություն են հանդես բերում, ապա այդ պատահականորեն չի յեղել Դրանց մեծ մասն օժանդակություն և ստացել դպրոցից, իրենց ծնողներից, բարեկամներից կամ հիմնարկ-ձեռնարկություններից: Կարևորն այն է, վոր յերեխաների մեջ հետաքրքրություն առաջացնենք դեպի տեխնիկան, դեպի կոնստրուկտորական աշխատանքները: Սակայն յերեք հարկադրական միջոցների չպետք է դիմել, անհրաժեշտ է համապատասխան միջավայր ստեղծել, վոր յերեխայի մեջ այդ հետաքրքրությունն առաջ գա:

Ծնողները և գաստիարակները պարտավոր են ուսումնասիրել յերեխային:

Մենք յերեխային լավ չենք ճանաչում:

Մեզնից դեռ շատերը մանկական և պատանեկական տարիքի մի շարք առանձնահատկությունները հայտարարում ենք վորպես թերություններ. այդ «թերությունների» դեմ պայքարում ենք, աշխատում ենք վերացնել: Որինակ՝ մի շարք ծնողներ և հասակավորներ յերեխայի արագաշարժությունը, աշխուժությունը, անկեղծությունը, հարցասիրությունը, հետաքրքրությունը համարում են թերություն, և հաճախ լսած կլինեք, թե ինչպես «թերություններն» համար կշտամբում են յերեխաներին. «Եհ, բավական է զգալիս տանես», «Ձայնդ կտրիր, գլուխս տարար», «Այդ հարցերը քո խելքի բանը չեն, մեկ էլ այդ չլսեմ»:

Ծնողները չպետք է անտեսեն տարիքի տարբերությունը և յերեխաներին չպետք է նային վորպես փոքրիկ մեծերի:

Ուստի այն, ինչ հատուկ է և վորոշ տարիքի մանուկներին, յերեք չպետք է աշխատել արհեստականորեն և ուժով վերացնել:

յերեխայի միջից, ընդունելով, վոր յուրաքանչյուր հասակում մարդն ամբողջական և ինքնուրույն էյակ է՝ համապատասխան տվյալ տարիքի: Յուրաքանչյուր տարիքի յերեխաներ տալիս են իրենց շրջանից մի շարք ընդունակ անձնավորություններ յերաժըլությունն ասպարեղում, մաթեմատիկայի, զբաղման, կոնստրուկտորական, գյուտարարություն և այլ ասպարեղներում: Սակայն այդ չի նշանակում, վոր այդպիսի յերեխաների միջից արհեստականորեն վտարվել են նրանց տարիքային բնորոշ և առանձնահատուկ կողմերը:

Ծնողները և հասակավորների աշխատանքը պետք է լինի դաստիարակել՝ յեղնելով յերեխայի այդ տարիքային առանձնահատկություններից և կոմունիստական դաստիարակություն պահանջներից:

Վերցնենք յերեխաներին տեխնիկայով հետաքրքրելու իրնդիրը: Մենք ասացինք, վոր յերեխաները շատ մեծ հակում ունեն դեպի կոնստրուկտորական աշխատանքները, դեպի տեխնիկան. կառուցել, քանդել ու նորից սարել, ձեռքը փոխել—յերեխայի ամենասիրելի աշխատանքներն են: Վորոքեպի այդ աշխատանքներն ավելի հետաքրքրական լինեն, պետք է տանը համապատասխան միջավայր ստեղծել—տալով մանկական հասակին համապատասխան գործիքներ, մոդելներ, փայտի և տախտակի կտորներ և պահանջան ալ նյութեր՝ թղթերի կտորներ, մեխ, մետաղալար և այլն, և այլն:

Հետաքրքրություն դեպի տեխնիկան՝ կարելի յե զարգացնել հաճախելով թանգարանները, ցուցահանդեսները, կառուցումները, վորտեղ յերեխաների ուշադրությունը պետք է դարձնել մեքենաների մոդելների ու մեքենաների մասերի վրա: 1935 թ. ապրիլ ամսին Յերևանում տեղի ունեցավ մանկական ստեղծագործությունների հարուստ ցուցահանդես—ցուցադրվեցին նկարներ, մոդելներ, կոլեկցիաներ, վորոնք իրենց կատարելագործությամբ կարող էյին մրցել մեծահասակների գործերի հետ: Սակայն հարց և ծագում—յերեխաների հետ քանի՞ ծնող և ցուցահանդես հաճախել և նրանց ձեռքից բռնած մի եքսպոնատից մյուսն անցել՝ անհրաժեշտ բացատրություններ տալով: Կասկածում եմ, թե այդպիսի ծնողների թիվը շատ լինի: Մինչդեռ այդ լավագույն

միջոցն է՝ յերեխայի մեջ հարուստ բովանդակությամբ անմիջական մտապատկերներ ստեղծելու համար:

Միաժամանակ պետք է յերեխային հետաքրքրել տեխնիկային վերաբերող մանկական մատչելի գրականությամբ: Ծիշոտ է, այդ ուղղությամբ քիչ բան ունենք հրապարակում—«Բնչպես տիրապետել տեխնիկային» «100000 ինչու» Պերեմանի «Հետաքրքրաշարժ Ֆիզիկա» և մի քանի ուրիշ գրքեր: Իդեալ, պետք է այստեղ հիշատակել նաև այն անհեթեթ սովորության մասին, վոր հնից է մնացել, այդ այն է, վոր շատ ծնողներ կարծում են, թե տեխնիկայով պիտի հետաքրքրվեն միայն տղաները, իսկ աղջիկները տեխնիկայով չպետք է հետաքրքրվեն կամ զբաղվեն: Մեզանում, յերբ կինը ներգրավված է հասարակական, քաղաքական և պետական կյանքի բոլոր բնագավառները, վոչ մի խոսք չի կարող լինել աղջիկներին՝ տեխնիկայով չզբաղվելու մասին: Ընտանիքը պետք է ձգտի, վոր աղջիկներն ամեն կերպ ներգրավված լինեն տեխնիկական գանսղան խմբակներում:

Տեխնիկայով զբաղվելու աշխատանքները, բացի այն, վոր դարգացնում են յերեխաների ընդհանուր պատրաստությունը, նրանց կոնստրուկտորական ընդունակությունները, միաժամանակ նպաստում են յերեխաների և գեռահասների ֆիզիկական զարգացմանը, զարգացնում են նրանց մեջ կամքի կայունություն, ճարպկություն և այլն: Անհրաժեշտ է միայն հետևել վոր յերեխաների ուղադրությունը կենտրոնանա, և սկսված աշխատանքներն ավարտվեն: Թե չե՝ շատ հաճախ յերեխան մի աշխատանք սկսում է և այդ չավարտած՝ անցնում է մի այլ աշխատանքի, ու այդպիսով նրա մեջ չի դարգանում այն տոկոսնությունը, վորը պահանջում է յուրաքանչյուր աշխատանք հասցնել իր վախճանին: Կամ մի այլ յերեույթ, յերբ յերեխան միաժամանակ մի քանի, իրարից տարբեր աշխատանքներ է սկսում, հետագայում դժվարանում է կենտրոնանալ դրանց վրա, այդ աշխատանքները նույնպես մնում են անավարտ: Ընտանիքում տեխնիկայի վերաբերյալ աշխատանքներ կազմակերպելու գործում դպրոցը պարտավոր է ոգնել ծնողներին զանազան ցուցումներով, մանկական տեխնիկական կայաններին, ինչպես և դպրոցների հրահանգիչները նույնպես պետք է ոգնեն:

բ) Նոր մարդու խնդիրը յեվ բնագահի

Մենք այստեղ ենք շոշափում դպրոցի անելիքները. մեր նպատակն է՝ կանչ տնել ծնողների դաստիարակչական դերի վրա: Մենք չենք հակադրում դպրոցական դաստիարակչությունն ընտանեկան դաստիարակչության: Դպրոցական կրթությունն ու դաստիարակչություն համարելով կոմունիստական դաստիարակչության գլխավոր և հիմնական ողակը, մենք գտնում ենք, վոր ընտանեկան դաստիարակչությունը պետք է ոգնի դպրոցին, այլ վոչ թե խանգարող հանգամանք հանդիսանա:

Յեթե սոցիալիստական հասարակակարգ ստեղծելու համար մեր նպատակն է «կապիտալիզմի մնացորդների լիկվիդացիան եկոնոմիկայի և գիտակցության մեջ» ապա պարզ է, վոր այդ կարևոր խնդիրը լուծելու գործն առաջին հերթին զբվում է դպրոցի վրա, և ընտանիքն ու հասարակակայնությունը պետք է ոգնեն դպրոցին այդ բարձր միսխան կատարելու:

Առաջին հնգամյակը միանգամայն փոխեց մեր յերկրի տընտեսական դեմքը. յետամնաց ազդարարին յերկիրը կոմկուսակցության և մեր մեծ առաջնորդ ընկ. ՍՍՍՀԻՆԻ հանճարեղ և իմաստուն ղեկավարությամբ վերափոխվեց առաջնակարգ ինդուստրիալ և մեքենայացված ու կոլեկտիվացված գյուղատնտեսության յերկրի: Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական խնդիրներից մեկը կարգերի խնդիրն է, կադրերի, վորոնք վորոշող գործոնն են հանդիսանում. նոր մարդու խնդիրն է զբվում, վորի հոգեբանության մեջ նույնպես պետք է արմատականորեն վերացվեն կապիտալիստական հոգեբանության մնացորդները: Այդ անհամեմատ ավելի դժվար խնդիր է:

Ուստի դաստիարակչության խնդիրները՝ լինի այդ դպրոցում, դպրոցից դուրս՝ հասարակական կազմակերպչությունների գծով կամ ընտանիքում, նոր իմաստ են ստանում—նոր մարդու խնդիրն է այդ Նոր մարդ, նոր կենցաղ—անա այն հիմնական նըպատակը, վորը լուծելու յե դաստիարակչությունը: Այդ տեսակետից կոմսովոյը և պիոներական կազմակերպչությունը ավանգարդում պետք է լինեն:

գ) Տնային բնօրհանություն.

Այսուհետև անհրաժեշտ է լավ հիմքերի վրա դնել յերեխաների ընթերցանության գործը: Ընթերցանությունը պետք է յերեխայի համար պահանջ դարձնել: Խորհրդային յուրաքանչյուր բանվոր կամ ծառայող հնարավորություն ունի մանկական-պատանեկան հասակի գրքեր գնելու: Յերեխաներին պետք է սովորեցնել իրենց գրադարանն ունենալու: Ընդհանրապես պետք է հետապնդել, վոր յերեխաները հարուստ պատկերացումներ ունենան, պետք է զարգացնել նրանց մտահորիզոնը: Ճշմարիտ է, այդ ուղղությամբ ծանրության խոշոր մասը դպրոցի վրա չէ ընկնում, սակայն դպրոցից դուրս ձիշտ կադմակերպված ժամանցը նույնպես զարգացնում է յերեխաների մեջ ձեռներեցություն, խորացնում է դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքները, զարգացնում է յերեխաների մեջ դիտողությունը, ստեղծագործական ջիղը, վորոնք նըպաստում են յերեխայի կուլտուրական աճին:

Կարևոր է խոշոր նշանակություն ունի մանուկների արտագրությունցական ընթերցանությունը: Ճշմարիտ է՝ արտագրությունցական ընթերցանությունը կադմակերպելու և դեկավարելու գործը հիմնականում ընկնում է դպրոցի վրա, — սակայն այդ բնագավառում ընտանիքը նույնպես մեծ անելիք ունի: Ամեն դեպքում էլ յերեխաների արտագրությունցական ընթերցանության գործը հըմուտ դեկավարություն է պահանջում: Այդ պատճառով ծնողները պետք է մշտական կապ պահպանեն դպրոցի հետ, հետաքրքրվեն, թե ինչ գրքեր են հանձնարարվում տվյալ դասարանի աշակերտներին, կադմեն գրքերի ցուցակը և աստիճանաբար ձեռք բերեն այդ գրքերը: Այնուհետև ծնողները պետք է հետաքրքրվեն և հետևեն, վոր յերեխան ձեռքն ընկած ամեն մի գիրք չըկարդա:

Սխալ է այն կարծիքը, թե յերեխայի ձեռքն ամեն տեսակի գրքեր կարելի չէ տալ: Յերեխային մենք պետք է տանք այն գրքերը, վորոնցով կարող ենք ոգուտ տալ նրան, վորոնք կըդաստիարակեն նրան կոմունիստորեն: Դիրքը յերեխային ոգուտվետ կլինի միայն այն ժամանակ, յերբ համապատասխանում է նրա տարիքային ունակություններին, յեթե գիրքը իդեոլոգիապես համապատասխանում է կոմդաստիարակության պահանջներին,

ըին, յեթե զարգացնում է մանկան մտապատկերները, բառապաշարը, յերբ յերեխային ծանոթացնում է դիտության և տեխնիկայի նվաճումներին, յերբ լայնացնում է յերեխայի մտահորիզոնն ու ծանոթացնում մեծ մարդկանց կյանքին, իր յերկրի և Մլուս յերկիրների ժողովուրդների կյանքին, պայմաններին, յերբ զարգացնում է յերեխաների գեղարվեստական զգացումները, ըստեղծում է նրանց մեջ հույզեր, զարգացնում խորհրդային պատրիտիզմը: Ուստի պարզ է, վոր ամեն տեսակ գիրք չպետք է տալ յերեխայի կամ դեռահասի ձեռքը:

«Սաչագողի հիշատակարան»-ի կամ «Շերլոկ Հոլմս»-ի նըման արկածական վեպերը բացահայտորեն վնասակար կլինեն: Յերեխաների մտապատկերները լայնացնելու և առողջ ֆանտազիայի դեմ չե, վոր առարկում ենք. մեր հերոյիկան, ստրատոսֆերայի, բնության և նրա յերևույթների նվաճումները, Ձեյլուսկինյան եպոպեյան — հրաշալի ընթերցանության նյութեր են: Առողջ ֆանտազիան շատ հեռու չէ քրեյական այն արակածներից, վորոնցով լի յեն մի շարք գրքեր, և վորոնց դեմ է, վոր մենք առարկում ենք:

Մենք դեմ ենք յերեխայի՝ ժամանակից վաղ հասունանալուն. մեր յերեխաները պետք է զարգանան նորմալ կերպով: Խորոշվին կարելի չկա, վոր յերեխան ժամանակից շուտ կարդա այն գիտական աշխատությունները, վորոնք կարող են միայն ֆրադեոլոգիա սովորեցնել, այլ վոչ թե գիտություն:

Յերեխաների տնային ընթերցանության գործը դեկավարելու համար ծնողները պետք է կապվեն դպրոցի հետ և ծանոթանան, թե ինչպես պետք է տանը դեկավարել մանկան ընթերցանությունը: Ընթերցանությունը լավ արդյունք չի տալիս այն դեպքում, յերբ ընթերցողը, ինչպես առում են «ջրի պես» որական 100-150 էջ կարդում է. — այս դեպքում բացակայում է դիտակցական ընթերցանությունը, աշակերտը շատ քիչ բան է ըմբռնում կարդացածից, և նրա ուղեղում կատարյալ շփոթ է ստեղծվում:

Յուրաքանչյուր ընթերցողից պահանջվում է գրքի հետ միասին ձեռքի տակ ունենալ տետր ու մատիտ. նա պարտավոր է գրի առնել անհասկանալի բառերը, դժվար մտքերը, իր սպաւորությունները, ցիտատներ արտագրել և այլն, և այլն:

Պարզ ե՛ ասացնություն տալով գեղարվեստական գրական-
նությանը, չպետք է անտեսել նաև քաղաքական, հասարակա-
նու գիտական պոպուլյար գրքերն ու բրոյուրները:

Մանկան ընթերցանության գրականությունը պետք է
բազմազան լինի, պետք է ընդգրկի մարդկային գիտելիքների
բոլոր բնագավառները, գրված լինի մաքուր և աշխուժ լեզվով,
բաց անի յերեսաների առջև կյանքի լավ և բովանդակալից
կողմերը:

Մեր մանկական թե՛ ինքնուրույն և թե՛ թարգմանական
գրականությունը, ճիշտ է, հարուստ է, բայց հայնպես կարելի չե-
մի շարք լավ գրքեր ընտրել Հով. Թումանյանի, Ջարենցի, Բա-
կունցի, Ստ. Ջորյանի, Խնկո Ապուր, Հ. Հայրապետյանի, Նորեն-
ցի և մյուս գրողների գրվածքներից: Կան նաև թարգմանական
գեղեցիկ գրվածքներ՝ Իլյինի «Մեծ պլանը» Պաուստոսիկու «Կա-
բաբուզազ», Արսենի «Դերսուս-Ուզալա», Սերաֆիմովիչի «Յեր-
կաթե հեղեղ», Ֆուրմանովի, «Չապայեվ» Բելախիչի «Տխտան
այրվում ե» և այլն, և այլն:

Դիրքը կարգաւու հետ միասին յերեսաների մեջ պետք է
զարգացնել գրքի կուլտուրան: Պետք է յերեսան սովորություն
դարձնի սիրել գիրքը, խնամքոտ վերաբերմունք ունենա և աս-
տիճանաբար կազմի իր գրադարանը: Մեր և ոտար կլասիկները,
ինչպես նաև քաղաքական մատչելի գրականությունը պետք է
աշակերտի գրադարանի հիմքը կազմեն: Լենինի, Ստալինի մատ-
չելի աշխատությունները, Թումանյան, Պուշկին, Գորկի, Չխով,
Ջարենց, Վատունի, Ջարյան, Սիրաս, Սարյան, Բակունց, Ջորյան,
Շոլխով և մյուս նոր գրողները: Ճշմարիտ է, այդ բոլոր գրող-
ների յերկերից, գրեթե 3-րդ դասարանի դասագրքերից սկսած,
հատվածներ են տրվում դասարանական վերլուծության համար,
սակայն ընթերցանության համար անհրաժեշտ է ձեռքի տակ
ունենալ գրողի ամբողջական յերկը, վորպեսզի հնարավոր լինի
թե՛ գրողի և թե՛ գրվածքի մասին ավելի լրիվ գաղափար կազմել:

Խորհրդային դպրոցը, նպատակ դնելով ապահովելու յերեսա-
ների բազմակողմանի զարգացումը, չի սահմանափակվում միայն
խորհրդային գրականությամբ: Այնպիսի մեծ գրողներ, ինչպես,
որինակ, Շեքսպիր, Մոլիեր, Բայրոն, Գյոթե, Շիլլեր, Պուշկին,
Հայնե, Տուրգենև, Տոլստոյ, Հյուգո, Դիկենս, Չխով, պետք է

ձանոթ լինեն մեր յերեսաներին: Յերեսաներն անպայման պետք
է ծանոթանալ համաշխարհային լավագույն գրքերին՝ որինակ՝
«Ռոբինզոն Կրուզո» «Գուլիվերի ճանապարհորդությունները»
և այլն:

Այնուհետև կարգացած գրականության շուրջը զբույց պետք
է տեղի ունենա: Յերեսաները պետք է պատմեն իրենց տղա-
վորությունները, հայտեն իրենց կարծիքը: Յանկալի յե հաճախ
կազմակերպել ընդհանուր ընտանեկան և կուկելով ընթերցա-
նութուն՝ թե՛ գեղարվեստական և թե՛ քաղաքական հոգվածների
և ճառերի:

Յերեսաներին շատ են հետաքրքրում կենսագրական աղ-
նարկները, հեղափոխական արկածները: Վերջան հետաքրք-
րությամբ նրանք կկարդան Չապայեվի, Շչորսի, Կամոյի
կյանքի եպիզոդներից. բայց դժբախտաբար հրապարակի վրա
շատ քիչ բան ունենք այդ ուղղությամբ: Նույն դրությունն է
աշխարհագրական և պատմական պատմվածքների նկատմամբ,
մինչդեռ աշխարհագրական և պատմական լավ շարադրված պատ-
մվածքները — ճանապարհորդությունները, արկածները, պատմա-
կան դեպքերը, հերոսությունները, — շատ ուժեղ կերպով վսգեո-
րում են մանուկներին և բոցավառում նրանց հուզական
աշխարհը:

Դիտական ֆանտաստիկ գրականությունը նույնպես մեծ
արժեք է ներկայացնում յերեսաների համար: Յայտուն կերպով
տալ ապագայի հեռանկարները, գեղեցիկ պատկերները, գիտու-
թյան ապագա նվաճումները — ահա կարևորը:

Համկումկուսի (բ) Կենտկումը մանկական գրականության
մասին արած վորոշման մեջ ասում է.

«Անհրաժեշտ է տալ մի շարք հետաքրքիր գրքեր, առաջին
հերթին ցածր տարիքի յերեսաների համար (հեքիաթ, շարադներ
և այլն): Ծնողների պարտականությունն է՝ ոգնել յերեսաներին
գրքեր ձեռք բերելու, մանկական գրադարան կազմելու:

դ) Թատրոն յել կինո.

Մանուկների կոմունիստական դաստիարակության գործում,
ինչպես և նրանց ժամանցի և խելացի զվարճանքը կազմակեր-
պելու համար խոշոր նշանակություն ունեն թատրոնն ու կինոն:

ձիշտ ե, դպրոցները մերթ ընդ մերթ այդ անում են, սակայն վոչ լրիվ չափով և վոչ ել լավ կազմակերպված: Պարզ ե, վոք դպրոցների կազմակերպած հաճախումներով մանուկները չեն բավարարվում: Նրանք դրանից դուրս իրենք հաճախում են և՛ թատրոն, և՛ կինո: Բայց այդ կատարվում ե առանց ընտրության և առանց վորոշ նպատակի:

—Կինո յեմ գնում, փող ավեր:

—Ս. ա. փողն ու գնա, —ասում ե ծնողը:

Ի՞նչ կինո, յերբ ե սկսվելու, արդյոք յերեխան մի վորակ ոգուտ կատանմ, թե վոչ—այդ հարցերը ծնողներից շատերին շատ քիչ են հետաքրքրում: Բայց մի կարող ե յերաշխավորել, վոր մեր կինոներում միշտ ել յերեխաներին մատչելի կամ լավորակ ֆիլմեր են ցույց տալիս: Մեկ-մեկ արտասահմանյան այնպիսի անհաջող ֆիլմեր են լինում, վոր վոչ միայն յերեխաների, այլ նույնիսկ հասակավորների համար անիմաստ են:

Յերեխաները շատ շուտ տպավորվող են և հաճախ ընկնում են քրեյական եպիզոդների պղծեցության տակ և... աշխատում են խաղի միջոցով, կամ առանձին փորձերով վերականգնել այդ եպիզոդներն իրականում: Հաճախ ե պատահում, վոր յերեխաներն աշխատում են եկրանի վրա տեսածը կյանքում կրկնել:

Կրկնում ենք, վոր կինոյի զարգացողական դաստիարակչական դերը խոշոր ե, սակայն ինչպես վերևում գրականության նկատմամբ ընտրության խնդիր դրինք, այստեղ ել կինոյի նկատմամբ ենք այդ խնդիրը դնում:

Այժմ մենք մի շարք արժեքավոր մանկական ֆիլմեր ունենք. կան և այնպիսի ֆիլմեր, վորոնք հետաքրքրական են և շատ արժեքավոր թե հասակավորների և թե փոքրահասակների համար՝ «Չապայեվ», «Կապիտանի աղջիկը», «Կորտված մաշիկներ», «Մայր», «Դիքոր», «Հանդիպականը» և այլն, և այլն: Ծնողները հատուկ ժամեր պետք ե նվիրին յերեխաների հետ կինո հաճախելու: Այդ հաճախումները պետք ե լինեն առաջին սեանսներին:

Մի քանի խոսք ել թատրոններ հաճախելու մասին: Այնտեղ, վորտեղ կան մանկական թատրոններ (տյուզեր), թատրոն հաճախելու գործը կազմակերպում ե դպրոցը: Սակայն կան մի շարք պիյեսներ, վորոնք մտնում են մեծահասակների ռեպեր-

տուարի մեջ, բայց միևնույն ժամանակ արժեքավոր են նաև մանուկների և դեռահասների համար—12-ից բարձր տարիք ունեցողներին, որինակ՝ «Ռեվիզոր», «Պեպո» և այլն: Այս դեպքերում շատ լավ կլինի, յեթե ծնողները խորհրդակցեն դասարանի դեկավար ուսուցչի հետ, թե ինչպիսի ներկայացումներ յերեխաները կարող են հաճախել:

Դյուզերում յերեխաների համար պետք ե ոգտագործել շրջիկ թատրոնները և սիրողների խմբերը: Դպրոցը պետք ե բանակցի այդ թատրոնների դեկավարների հետ, վորպեսզի տարեկան մի քանի ներկայացում հատկապես մանուկների համար լինի:

Այդ հնարավոր ե և անհրաժեշտ:

Յերեխաների գեղարվեստական ճաշակը զարգացնելու և նրանց դիտական պաշարը խորացնելու համար կան շատ միջոցներ, մանավանդ քաղաքներում, վորտեղ թանգարաններ կան, վորտեղ պարբերաբար դանադան ցուցահանդեսներ են կազմակերպվում: Մեր և ոտար նկարիչների լավագույն նկարներին մեր յերեխաները պետք ե ծանոթանան: Զանազան թերթերում լինում են հաջող արտանկարներ: Դրանցից լուրջաքանչյուր ընտանիք կարող ե շատ լավ ալբոմներ պատրաստել: Այդ հնարավոր ե և՛ քաղաքներում, և՛ գյուղերում:

Յերեխաների կյանքում մեծ տեղ ե բռնում մանկական խաղը:

յե) Խաղն քննադատում

Փոքր հասակից, դեռ 2 տարեկանից սկսած, յերեխան ձգտում ե խաղով զբաղվելու: Խաղի մեջ յերեխան աշխատում ե բավարարել իր կենսական պահանջները և հետաքրքրությունը: Խաղերը զարգացնում են նրա կոնստրուկտիվ ու ստեղծագործական ընդունակությունները: Խաղերի միջոցով հեշտ ե լինում պայքարել մանկական անդիսցիպլինարության դեմ, հեշտ ե լինում հեռու պահել վատ նվորություններից և չարությունից, յերբ յերեխայի եներգիան գործադրվում ե խելացի զվարճանքի ուղղությամբ: Խաղի ժամանակ յերեխան իրեն ցուցաբերում ե ամբողջապես, առանց քաշվելու, առանց ծածկամտության, և հանդես ե գալիս, իր բոլոր առանձնահատկություններով: Այդ հնարա-

վորութիւնն եւ տալիս ծնողներին՝ ավելի լավ ուսումնասիրելու
իրենց յերեսաներին, ավելի լավ ծանոթանալու նրանց: Բայց
գլխաւորութիւնն այն է, վոր ծնողներից շատերը յերեսայի
խաղերին նայում են վորպէս չարութեան վրա, մոռանալով խա-
ղի դաստիարակչական նշանակութիւնը, նրա անհրաժեշտութիւ-
նը, նրա ոգտակարութիւնը, խաղի ժամանակ յերեսան զարգաց-
նում է իր զգացողութիւնները՝ տեսողութիւնը, լսողութիւնը,
շոշափողութիւնը, գիւնամիկան, ճարպկութիւնը, տոկունութիւ-
նը, ուշադրութիւնը, կամքը: Լավ կազմակերպված խաղերը զար-
գացնում են յերեսանների մեջ կոլեկտիվ հասարակական ունա-
կութիւններ և ընկերական զգացմունքներ: Այնուհետեւ խաղերը
մեծ չափով ոժանդակում են յերեսանների առողջութեան ամրա-
պնդմանը, դարձնում են նրանց կենսաւրախ և ձեռներեց, այս-
ինքն խաղը տալիս է յերեսային մի շարք այնպիսի հատ-
կութիւններ, առանց վորի դժվար է լիարժեք անձնավորութիւն
ստանալ:

Խաղերը ծնողներից շատ բան չեն պահանջում. բացութեա խա-
ղերն իհարկէ վաղից չեն պահանջում. դժվար չի ձեռք բերել վա-
լեյբոլ, կրոկետ, կեգլի, գնդակ, շախմատ, դահուկներ, սահուկ-
ներ և այլն: Այդ ամենը շուայութիւնն չէ, այլ անհրաժեշտու-
թիւնն:

Խաղերը պետք է հեռու կազմակերպել՝ կեղտոտ վայրից,
վորտեղ յերեսանները հեշտ կերպով կարող են վարակվել:

Լավ է, յերբ ծնողները նույնպէս մասնակցում են խաղե-
րին և աննկատելի կերպով ղեկավարում խաղի ընթացքը. սա-
կայն զգուշաբար՝ չնշելով յերեսանների լինելութեանը և
անհատականութիւնը:

Այս բոլորից չպետք է յեզրակացնել, վոր յերեսաններին
պետք է հարկադրել հակառակ իրենց կամքի խաղերով զբաղվե-
լու, լինի այդ աղատ ժամերին, թե հանգստի որեքին:

Բաժական և արամադրութիւն ու համապատասխան մի-
ջավայր ստեղծել, և յերեսան առանց վորեւ հարկադրանքի կըզ-
բաղվի խաղով:

11. ՊԱՅԳԱՐ ՀԻՆ ԿԵՆՑԱՂԻ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԻ ԴԵՄ

Վոչ մի յերկրում մարդու կուտուրականութեան համար
այնքան նախապայմաններ չկան, վորքան խորհրդային յերկ-
րում: Դրանով պետք է բացատրել մասսաների մեծ ձգտու-
մը դեպի կուտուրան և մեր իշխանութեան խոշորագույն ձեռ-
նարկումն ալդ ուղղութեամբ: Բայց և այնպէս մենք այսօր
պետք է խոստովանվենք, վոր դեռ մեր անկուտուրականութիւ-
նից շատ մնացորդներ կան: Ահա այդ մնացորդները վերացնելու
և կուտուրականութեան խնդիրն է դրվում: Անկուտուրականու-
թիւնը մեր կենցաղում հանդես է գալիս մանր-մունր գործերում
և արտահայտվում է կոպտութեամբ, անմաքրութեամբ, տղեղ
շարժ ու ձևով, հակառողջապահական գործողութեամբ, հարբե-
ցողութեամբ, հայոյանքներով և այլն, և այլն: Վորքան ել վոր
դրանք յեղակի լինեն, մանր լինեն, մենք չպիտք է մոռանանք,
վոր այդ մանր-մունր արարմունքներից գոյանում են անկու-
տուրական սովորութիւնները: Դրանք քանի դնում այնքան ա-
վելի լուրջ բնույթ են ստանում: Իսկ մեզ բոլորիս շատ լավ
հայտի յե, թե վորքան խոշոր նշանակութիւն ունեն սովորու-
թիւնները մեր կյանքում: Ուստի անհրաժեշտ է յերեսանների
մեջ սկզբից եւթ ստեղծել այնպիսի ունակութիւններ, վորոնք
կնպաստեն յերեսայի կուտուրականութեանը, յերեսայի կոմու-
նիստական վարքագիծ ստեղծելուն, վորոնց հիմքը կոմունիստա-
կան մորալը կլինի:

Մինչև գալոց գնալը, տանը՝ փոքրցի կամ այլ ազգեցու-
թեան տակ յերեսանները շատ անգամ սովորում են սխալ արտա-
սանութիւնների, հայոյանքի, ստախոսութեան (ցավոք սրտի
պետք է ասել վոր կան ծնողներ, վորոնք նույնպէս ստում են
յերեսանների մօտ), անմաքրութեան: Մենք տեսնում ենք, թե
ինչպէս ընտանեկան և շրջապատի անկուտուրականութիւնն իր
խորը հետքերն է թողնում յերեսանների վրա. և այդ յերեսանե-
րը մեծ դժվարութեամբ են ընտելանում դպրոցական կյանքին,
դասեր սովորելուն:

Հարատե աշխատանք և հարկավոր այդպիսի յերեսանների
միջից անկուտուրականութեան հետքերը վոչնչացնելու: Այստեղ
դպրոցը, պիտներ կոլեկտիվը և ընտանիքը պետք է միասին աշ-

խատեն, համագործակցություն ստեղծեն: Կան յերեխաներ, վո-
րոնք դպրոցում իրենց վորոշ ժամանակ զսպլած են պահում,
սակայն հենց վոր վտանները դպրոցից դուրս են դնում, սկսում
են զանազան անկարգություններ անել՝ հայհոյել, տրամվալի,
կառքերի պոչին կպչել, քար նետել, անցորդների նկատմամբ
կոպտություններ թույլ տալ, երկտրական զանգեր քաշել, շների
հետևից ընկնել և այլ անկարգություններ անել: Ծնողները պետք
է հետևեն և հետաքրքրվեն այդպիսի յերեխաներով, դիմելով
անհրաժեշտ դաստիարակիչ միջոցների, և այդ մասին հայտնեն,
դպրոցին, վորպեսզի համապատասխան աշխատանք կազմակերպվի
այդ յերեխաների հետ:

Մեր կենցաղում շատ հաճախ նկատվում է, վոր յերեխաները
չունեն քաղաքավարի վերաբերմունք դեպի իրենց ընկերները,
գեպի հասակավորները: Տրամվայում նստած է աշակերտը,
տրամվայ է մտնում մի ծերունի, կամ վատաբողջ մարդ, կամ
կին—յերեխան գրկին: Շատ քիչ աշակերտ իր տեղը կզիջի
նրանց:

«Սովորեցնել մանուկներին իրենց տեղը զիջել ծերունիներին,
կանանց, ողնել նրանց, ընկած իրը բարձրացնել և հանձ-
նել, քաղաքավարի կերպով ցույց տալ հարցրած հասցեն, խո-
սակցության ժամանակ չընդհատել—չէն համարվի արդյոք այդ բո-
լորը կեղծավորություն, միացորդներ հին սեփիմից, հաճոյանալու
ձգտումներ: Վսչ չի համարվի: Քաղաքավարությունը կեղծավորու-
թյուն չէ: Սիրալիք լինել—չի նշանակում ստորաքարշ լինել: Ով
յերեխայի կոպտությունների ու անքաղաքավարության դեմ չի
պայքարում, նա չի ոժանդակում պրոլետարական դաստիարակու-
թյանը, այլ ընդհակառակը՝ մղում է նրանց դեպի հետ» (Մ.
Կոլցով):

Յերեխաների դաստիարակության գործում մի շատ կարևոր
հանգամանք կա՝ այդ այն է, վոր յերեխաներին լավ դաստիարա-
կելու համար ծնողներն ու դաստիարակներն իրենք նույնպես
պետք է հետևեն իրենց վարմունքներին՝ տալով յերեխաներին
քաղաքավարության, ուշադիր լինելու, ուրիշին ոգնելու, մաք-
րության, զգեստը և կոշիկները մաքուր պահելու լավագույն
որինակներ: Հասակավորների լավ որինակները, նամանավանդ

ծնողների և ուսուցիչների որինակները, շատ մեծ դաստիարակ-
չական նշանակություն ունեն:

Յերեխ պատահած կլինեք, վոր ծնողները կամ դասատուն
յերեխաներին «լիր» ասելու տեղ ասում են՝ «ձենդ կարիր»
«սակվիր», ընդհանրապես յթե մենք հետևելու լինենք հասակա-
վորների ցույց տված վերաբերմունքին դեպի յերեխաները—շատ
կոպտություններ կնկատենք:

Խորհրդային քաղաքացու ընտանիքը դպրոցական հասարա-
կայնության ոժանդակությամբ պետք է մեր յերեխաների մեջ
զարգացնի մի շարք ունակություններ և սովորություններ:

Ահա այդ ունակությունների և սովորությունների մի խի-
մումը:

1. Միանգամայն կանոնավոր և մաքուր պահպանել ու
վորոշ տեղում պահել բոլոր իր իրերը-զգեստները, վտանամա-
նները, զրքերը և այլն (յերեխային պետք է տրվի վորոշ հար-
մարություն):

2. Լինել մաքրասեր, կարգապահ՝ թե դպրոցում, թե տանք
և թե հասարակական վայրերում. չթքել, չաղտոտել, թղթի կը-
տորներ չգցել՝ ուր վոր պատահի:

3. Հետևել զգեստին ու վտանամաններին և միշտ մաքուր
պահել:

4. Վոչ մի տեղ և վոչ մի դեպքում չհայհոյել, խուլիզանու-
թյուններ չանել, կոպիտ չլինել:

5. Խոսել մաքուր գրական լեզվով, խոսակցության ժամա-
նակ չընդհատել ուրիշներին:

Չափազանց կարևոր է յերեխաների մեջ աշխատելու կուլ-
տուրա մտցնել, նրանց ռացիոնալ աշխատելու յեղանակներ սո-
վորեցնել, աշխատանքը կատարել գիտակցորեն, մտածված կեր-
պով և կազմակերպված:

Չպետք է աշխատանքների մեջ խճճվել, մի քանի տարբեր
աշխատանքներ միաժամանակ սկսել և դրանցից վոչ մեկն ել
չավարտել:

Սկսած աշխատանքը պետք է ավարտել:

Դպրոցը մենակ չի կարող յերեխայի բոլոր աշխատանքնե-
րին հետևել, նրա բոլոր աշխատանքները ղեկավարել, ստուգել:
Ընտանիքի վրա խոշոր պարտականություն է դրվում, նը-

պատեւ դպրոցի դաստիարակչական աշխատանքներէ ծավալման
և ամրապնդման գործին: Դպրոցում ձեռք բերած յուրաքանչյուր
գրական նվաճում պետք է ընտանիքում ամրապնդվի և դառնա յե-
րեխայի սեփականութիւնը: Ընտանիքը փաստորեն պետք է դառ-
նա դպրոցի սգնականը յերեխայի դաստիարակութեան գործում:
Այդ աշխատանքներում վորոշ փորձ տվին սերպուխտվցիները:
Ստորև, վորպէս հավելված, տալիս ենք Մոսկվայի մարզի Սեր-
պուխով քաղաքի՝ Համկոմկուսի (բ) քաղկոմի, Համ. ԼԿՅԵՄ քաղ-
կոմի, քաղխորհրդի և քաղպրոֆխորհրդի վորոշումը:

**ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՄԱՐԶԻ ՍԵՐՊՈՒԽՈՎ ԲԱՂԱՔԻ ՀԱՄԿՈՄ-
ԿՈՒՍԻ (Բ) ԲԱՂԱՎՈՄԻ, ՀԱՄ. ԼԿՅԵՄ ԲԱՂԱՎՈՄԻ, ԲԱՂԽՈՐ-
ՀՐԴԻ ՅԵՎ ԲԱՂՊՐՈՖԽՈՐՀՐԴԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ «ԲԱՆՎՈՐԱ-
ԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԱՍՏԻ-
ԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆԿՈՒՐՍԻ ՄԱՍԻՆ»:**

Լենինի՝ Ստալինի կուսակցութիւնը և խորհրդային իշխա-
նութիւնը նախորդ 17 տարիների ընթացքում խոշորագոյն աշ-
խատանք են կատարել յերեխաների դաստիարակութեան գործը
կազմակերպելու համար: Դպրոցներում տարվում է յերեխաների
ընդհանուր ուսուցումը, միլիոնավոր յերեխաներ ընդգրկված են
պիոներ կազմակերպութեան մեջ, կազմակերպված է նաև լայն
ցանց մսուրների, մանկապարտեզների, մանկական կոնսուլտա-
ցիաների, գրադարանների, մանկական սանատորիաների, ճամ-
բարների և հրապարակների:

Ընտանիքներում, վորտեղ յերեխան անց է կացնում իբ-
ժամանակի մեծ մասը, հաճախ յերեխայի կուլտուրական դաս-
տիարակութեան համար չեն ստեղծվում ամենատարրական նը-
պաստավոր պայմաններ: Յերեխաների սանձարձակութիւնը,
նրանց ներկայութեամբ հայհոյելն ու հարբելը, յերեխաների
հակասանիտարական պայմանները, յերեխաների կուլտուրական
պահանջների հանդեպ անուշաղիւր լինելը—բացասական խոշոր
հետեանքներ են թողնում:

Դրա հետեանքով մինչև որս գոյութիւն ունի յերեխաների
մեջ անկազմակերպվածութիւնը, խուլիզանութիւնը և մինչև իսկ
հանցագործութիւնը:

Պայքար հանուն առողջ փոխարինողների, հանուն դաստի-
արակված, կրթված, ուրախ և կենսուրախ մանուկների—բոլոր
աշխատողների գործն է այդ:

Վոչ թե միայն լավ մսուրներ, մանկապարտեզներ, դպրոցներ, բուժարաններ պետք և ունենալ, այլ ամեն մի ընտանիք, իրենք՝ մայրերը և հայրերը, ամեն մի տնկում, գործկում և ժակտ պետք և հոգ տանի յերեխայի համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու: Այս դեպքում կոմունիստ-ծնողները պետք և ցույց տան իրենց յերեխաների լավ դաստիարակության որինաչը: Լենինյան կոմսոմոն ու պիոներ կազմակերպություններն առաջամարտիկներ պետք և լինեն՝ ընտանիքում յերեխաների կոմ-դաստիարակությունը կազմակերպելու գործում:

Սերպուխովի գործարանների լավադույն մայր բանվորուհիները, ինչպես՝ Կոսովի, Շվերտկինի, Փեդխովի, Թոդյուշկինի, Սիմանովի ընտանիքները—գործնականապես ապացուցեցին, թե ընտանիքն ինչքան շատ բան կարող և անել յուր յերեխայի դաստիարակության բարելավման գործում:

Համկոմկուսի (բ) քաղկոմը, Համ. ԼԿՅԵՄ-ը, քաղխորհուրդը, քաղպրոֆխորհուրդը վորոշում են ոգտագործել Մագնիտոգորսկի և Կիյևի փորձը:

1. 1934 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչ խորհուրդների 7-րդ համագումարը հայտարարվում և կոնկուրս բանվորական ընտանիքների, մանկավարժների, բժիշկների, պիոներչոկատների, ֆաբրիկգործարանային կոմիտեների, ակումբների վարչությունների, տնկոմների, ժակտերի բանվորական մատակարարման կազմակերպությունների, արտադրության տնտեսվարների—ընտանիքներում յերեխաների համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու:

2. Հաստատել կոնկուրսի առաջնություն հետևյալ պայմանները.

1. ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Յերեխայի համար ունենալ առանձին քնելու տեղ (ման-ձակալ կամ թախտ), առանձին ներքնակով և անկողնի սպիտակեղենով: Ունենալ առանձին յերեսսրբիչ, սապոն, ատամի խոզանակ և փոշի, ճաշի համար առանձին ամանեղեն (պիսե, գտալ, բաժակ), ունենալ հագուստի և սրբիչի համար կախարաններ:

բ) Ունենալ յերեխայի պարապմունքի և խաղերի համար հատուկ անկյուն: Այս անկյունը մաքուր պահել, դարձնել հաճա-

լի և գեղեցիկ, հոգալ մանկական գրքերի, նկարների և խաղալիքների մասին:

գ. Բարելավել յերեխայի խնամքը, ընտելացնել նրան մաքրության (ուտելուց առաջ լվանալ ձեռները, քնելուց առաջ լվանալ վոտները, ամեն մի վեցորյակում փոխել փոխնորդը): Ամեն որ մաքրել ատամները, կանոնավոր խուզվել և սանրվել: Ամեն որ մաքրել հագուստները և վոտնամանները:

Ժամանակին քնեցնել յերեխային (դպրոցականին վոչ ուշ քան ժամը 8-10), ժամանակին կերակրել նրան: Սենյակը կանոնավոր ողափոխել: Հոգ տանել վոր յերեխան բավարար չափով մաքուր ողում լինի, անուշադրություն չմատնել յերեխայի հիվանդությունը, կանոնավոր հաճախել մանկան կոնսուլտացիան:

Ամեն որ ստուգել, թե աշակերտ-յերեխան ինչպես և պատ-րաստել ուսման առաջադրանքները: Հաճախ այցելել դպրոց և խորհրդակցել ուսուցչի հետ յերեխայի առաջադիմության և վարքի մասին: Ձգտել, վոր յերեխան մանկավարժների ցուցումով իմա-նա մի քանի վոտանավորներ, պատմվածքներ, յերգեր ու խաղեր:

2. ՏՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲՆԱԿՎԱՐՁԿՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Հատկացնել ժակտի կամ հանրակացարանի բակում հրապարակներ մանկական խաղերի համար, ունենալ սառցի բլրակ, հրապարակ, նստարաններ՝ հանգստանալու համար, տախտակ՝ ճոճվելու համար, գերան՝ վրան մանգալու համար, վալեյբոլ, սահնակներ, դահուկներ, սայլակներ և ձոճ:

բ) Ունենալ մանկական հատուկ սենյակ՝ գրքերով, նկարներով, բարձրախոսով և խաղերով (շաշկա, շախմատ, դոմինո և այլն), ունենալ հանրակացարանում և ժակտում մանկավարժներից, բժիշկներից և մայրերից հրահանգիչներ՝ ծնողների և յերեխաների համար:

3. ԱԿՈՒՄԲԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Ամեն մի հանգստի որ անցկացնել մանկական տոներ (մանկական ինքնագործունեություն, ներկայացում, կինո):

բ) Ակումբում հատկացնել մանկական ակումբային սենյակ՝

տարբեր հասակների մանկական խաղալիքներով: Դպրոցի և պիտո-
ներավարների հետ միասին կազմակերպել ակումբում մանկական
խմբակներ-դրամատիկական, մոդելային, նկարչության և այլն:
բ) Ակումբին կից ունենալ դահուկային բազա, մանկական
սղզան, մեծ սառցյա բլրակ և անհրաժեշտ պարագաներ (դահուկ-
ներ, չմուշկներ և սահնակներ):

4. ՊԻՈՆՆԵՐ ԶՈՎԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Ապահովել դպրոցում բոլոր պիոներների համար լավա-
շգույն առաջադիմություն:

բ) Ընդգրկել ջոկատի բոլոր յերեխաներին դպրոցի ակումբի և
հանրակացարանի տարբեր խմբակների մեջ:

գ) Ցուցաբերել քաղաքի ծառատնկման և կանաչազարդման
պահպանության լավ աշխատանք:

դ) Դպրոցական և պիոներական կարգապահության կազմա-
լուծման վոչ մի դեպք:

ե) Ունենալ անհրաժեշտ պիտույքները (թմբուկ, դրոշակ) և
մեծ թվով յերեխաներ, վորոնք լավ իմանան պիոներական խա-
ղեր, պարեր, վորտանավորներ, յերգեր և պատմվածքներ:

3. Կոնկուրսի ղեկավարությունը հանձնարարել մրցման
ժուրիին, հետևյալ կազմով՝ ընկ. ընկ. Անդրեյեվ (նախագահ),
Խվորուտյանիկով (փոխնախագահ), Սակսեն, Ռյաբով, Ֆոմինով,
Կալգենովա (Համ ԼԿՅՆՄ), Բլագով (խ. տրեստ), Կազակովա
(քաղլուսբաժին), Չերնեխ (Շնաբատ), Պավլովա (քաղլուսբաժին),
Ստրելիկովա (Լուսաշխ), Բարենոսովա, Նիկիֆորովա, Ալեքսան-
դրև, Սինիչիկնա:

Տրամադրել կոնկուրսի ժուրիին 25000ռ., մրցման լավա-
գույն մասնակցողներին պարգևատրելու համար:

4. Վորոշել հետևյալ նվերները՝ կոնկուրսի լավագույն
մասնակցողների համար.

Լավ մայրերին և հայրերին	15 մրցանակ	100—200 ռ.
Լավ մանկավարժներին	15 »	100—200 ռ.
Լավ բժիշկներին	5 »	200—300 ռ.
Ֆարրիկ-գործարանների լավ նախագահներին	3 »	200—300 ռ.
Ակումբի լավ վարիչներին	3 »	100—200 ռ.

Կոմյեթիտ կոմիտեի լավ քա- տուղարներին	3 մրցանակ	100—200 ռ.
Լավ պիոներ ջոկատներին	5 »	100—200 ռ.
Լավ պիոներներին	100 »	20—50 ռ.
Լավ տեղկոմներին և ժակտերին	10 »	100—1000 ռ.
Լավ մանկական խմբակներին	15 »	50—200 ռ.

Նանուխների լավ վարիչներին, վորոնք յերեխաներին լավ
են սպասարկում — 3 մրցանակ 100—300 ռ.

Բացի այդ, առանձնացնել 3000 ռ. — հասարակական գծով
յերեխաների հետ լավ աշխատանք տանողներին վարձատրելու
համար:

Համկոմկուսի (բ) քաղկոմի, Համ. ԼԿՅՆՄ-ի քաղխորհրդի,
քաղ. պրոֆխորհրդի միացյալ ժողովը բոլոր տեղական կազմա-
կերպություններին նախադրուշացնում է, վոր այս կոնկուրսի
իրագործումը հանդիսանում է քաղաքական կարևորագույն խըն-
դիր, վորը պահանջում է նրանցից ամենորյա մեծ ուշադրու-
թյուն և հասարակական բոլոր ուժերի մոբիլիզացիա:

Ժողովը հանձնարարում է.

1. Գործարկումներին և կոմյեթիտմիության կոմիտեներին՝
առանձնացնել հատուկ հրահանգիչներ, պիոներ ջոկատներին ամ-
րացնել ցեխային կազմակերպությունների ջոկատներին, ընդ-
գրկել այդ գործի համար լավագույն բանվորուհիներին՝ հասա-
րակական աշխատանքի գծով յերեխաների մեջ աշխատելու
համար:

2. Կուսկոմներին — ստեղծել գործարաններում մրցման տե-
ղական ժուրիներ, արտադրության գիրեկտորի նախագահու-
թյամբ:

3. Քաղխորհրդին — առ 1-ն ղեկտեմբերի կարգի բերել յե-
րեխայի գեղարվեստական դաստիարակության շրջանային տունը:

4. Քաղլուսբաժիններին — կազմակերպել կամավոր հրահան-
գիչների խմբակներ լավագույն մանկավարժներից, բժիշկներից
դ մայրերից՝ յերեխաների մեջ հանրակացարաններում և ժակ-
տերում աշխատելու:

5. Կուսկոմներին, կազմակերպություններին — սխտեմատի-

կորեն լսել հաշվետվութիւնները կոմունիստ ծնողներէն՝ իրենց
յերեխաների դաստիարակութեան մասին:

6. Քաղխորհուրդներին—հրապարակել պարտադիր վորոշում
մանկան անապատանութեան և հանցագործութեան դեմ պայ-
քարելու մասին:

Հանձնարարել դատախազին, համաձայն որենքի, դատական
պատասխանատվութեան յենթարկել քաղաքացիներ Կողովին և
Դիմիտրովին՝ նրանց յերեխաների հանցագործ սանձարձակու-
թեան, խուլիգանութեան և գողութեան համար:

7. Պարտավորեցնել խոշոր գործարանների գործարկումներին՝
ուսենալ ակումբային հաստիքային աշխատակից—յերեխաների
մեջ աշխատանք տանելու համար, և ապահովել յենթաշեփ պիո-
ներշկատներին անհրաժեշտ իրերով և գործիքներով:

8. Կոնկրետի ժյուրիի աշխատանքի պլանը հաստատել:

ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՄԻ (բ) ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԿՈՄԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ
(Մ. ԱՆԴՐԵՅԵՎ)

ՀԱՄԼԿՅԵՄ ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԿՈՄԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ (ՌԵԱԲՈՎ)
ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԽՈՐՀՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԺՊԿ (ՏԻՄՈՖԵՅԵՎ)
ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂՊՐՈՅԵՈՐՀՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀ (ՄԱԿՈՇԻՆ)

48.163

ԳԻՆԸ ԵՐ ԿՈՊ.

Ա. ԽԱՍԴՅԱՆ

Коммунистическое воспитание ученика и семьи

Гиз ССР Армении, Ереван, 1935 г.